

ZARZĄDZENIE NR 34/2017
BURMISTRZA GMINY I MIASTA DRZEWICA
z dnia 2 maja 2017r.

**w sprawie: przyjęcia „Koncepcji rozwoju gospodarki turystycznej
Gminy i Miasta Drzewica”**

Na podstawie art. 31 i 33 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016r. poz. 446, poz. 1579)

zarządzam, co następuje:

- § 1. Przyjmuje „Koncepcję rozwoju gospodarki turystycznej Gminy i Miasta Drzewica”, stanowiącą załącznik do niniejszego Zarządzenia.
- § 2. Wykonanie Zarządzenia powierzam Kierownikowi Referatu Gospodarki Komunalnej, Budownictwa, Inwestycji Urzędu Gminy i Miasta w Drzewicy.
- § 3. Zarządzenie podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej.
- § 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

BURMISTRZ
Gminy i Miasta w Drzewicy
mgr Janusz Reszelewski

KONCEPCJA ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ GMINY I MIASTA DRZEWICA

Spis treści:

1. Wstęp	3
2. Diagnoza	6
<i>Charakterystyka Gminy i Miasta Drzewica</i>	<i>6</i>
<i>Historia.</i>	<i>6</i>
<i>Położenie</i>	<i>8</i>
<i>Demografia</i>	<i>10</i>
<i>Bezrobocie</i>	<i>12</i>
<i>Walory turystyczne</i>	<i>15</i>
<i>Walory przyrodnicze</i>	<i>15</i>
<i>Walory antropogeniczne</i>	<i>19</i>
<i>Zagospodarowanie turystyczne</i>	<i>29</i>
<i>Dostępność komunikacyjna</i>	<i>37</i>
<i>Promocja i informacja</i>	<i>38</i>
<i>Ruch turystyczny</i>	<i>40</i>
<i>Finanse gminy</i>	<i>43</i>
3. Powiązanie z dokumentami strategicznymi	45
<i>Dokumenty poziomu unijnego</i>	<i>45</i>
<i>Dokumenty poziomu krajowego</i>	<i>45</i>
<i>Dokumenty poziomu lokalnego</i>	<i>49</i>
<i>Partnerskie dokumenty strategiczne</i>	<i>52</i>
4. Analiza SWOT	54
5. Kierunki oraz wykaz działań rozwoju gospodarki turystycznej	57
6. Podsumowanie i wnioski	64
<i>Bibliografia</i>	

1. WSTĘP

Turystyka jest zjawiskiem wielowymiarowym, pełniącym określone funkcje w obszarze gospodarczym, społecznym, przestrzennym, przyrodniczym oraz kulturowym. W miejscowościach, w których dominującą rolę odgrywają inne niż turystyka dziedziny gospodarki, mamy do czynienia z jej stymulującym wpływem na rozwój gminy. Coraz aktywniejszą rolę w pobudzaniu rozwoju turystyki odgrywają samorządy terytorialne, które widzą w niej pozytywny impuls do aktywizacji gospodarczej, wzrostu dochodów budżetów lokalnych oraz czynnik pobudzający lokalny rynek pracy.

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica określa priorytety i cele rozwoju turystyki w gminie w oparciu o wykorzystanie potencjałów przyrodniczych i kulturowych. Stanowi odpowiedź na konieczność wskazania obszarów oraz zagadnień wymagających interwencji. Dzięki wskazaniu kierunków i priorytetów rozwoju możliwe będzie zapewnienie spójności a także koordynacja działań jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów (przedsiębiorców, organizacji pozarządowych itd.), wpływających na zwiększenie potencjału turystycznego Gminy i Miasta Drzewica.

W literaturze przedmiotu mianem potencjału turystycznego określa się wszystkie elementy środowiska geograficznego oraz zachowania człowieka, które mogą być wykorzystane do uprawiania turystyki bądź do zajmowania się turystyką¹. W badaniach nad potencjałem turystycznym miejscowości, gmin i regionów dominującą rolę odgrywają dwie podstawowe grupy zasobów turystycznych stanowiących o jego wartości. Większość opracowań naukowych odnosi się w tym przypadku do zasobów strukturalnych i funkcjonalnych². Analizy oraz oceny ich występowania i wielkości wykorzystywane są m.in. do tworzenia dokumentów strategicznych, określania przydatności obszarów do recepcji ruchu turystycznego i prognozowania rozwoju funkcji turystycznej czy także jako element konkurencyjności między regionami, powiatami, gminami lub miejscowościami. W aspekcie geograficznym (przestrzennym) potencjał turystyczny utożsamiać można z atrakcyjnością turystyczną środowiska geograficznego, poszerzoną o pojemność turystyczną i optymalne okresy korzystania z walorów turystycznych. O atrakcyjności turystycznej obszaru, miejscowości, obiektu czy szlaku decydują trzy czynniki – ranga walorów turystycznych, stopień dostępności komunikacyjnej oraz stan zagospodarowania turystycznego. Stanowią one łącznie o geograficznych warunkach rozwoju ruchu turystycznego na danym terenie³.

Do zasobów strukturalnych potencjału turystycznego zaliczane są zazwyczaj główne składowe atrakcyjności turystycznej, tj. walory turystyczne, zagospodarowanie oraz dostępność komunikacyjna, stanowiące jednocześnie integralną część produktu turystycznego obszaru⁴.

¹ J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny, albo jak organizować poznawanie świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002.

² J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny*, PWE, Warszawa 2005.

³ O. Rogalewski (red.), *Podstawy gospodarki przestrzennej w turystyce*, SGPiS, Warszawa, 1972.

⁴ T. Lijewski, B. Mikułowski, J. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa, 2007.

Produkt turystyczny należy rozumieć jako zestaw dóbr i usług (obok walorów turystycznych) umożliwiających turystyce przybycie do miejsca występowania atrakcji turystycznych, pobyt i ich wykorzystanie. Produkt turystyczny może obejmować miejsce (obszar recepcji turystycznej), usługę (pojedynczą lub pakiet turystyczny składający się z kilku usług) i pewne produkty materialne. Należy również zwrócić uwagę, iż produkt turystyczny w miejscu recepcji obejmuje wszystkie atrakcje, świadczenia i usługi użytkowane bądź odwiedzane podczas przebywania w miejscu recepcji. Obejmuje także wszystko, czego doświadcza odwiedzający.

Dla wielu gmin w Polsce, zwłaszcza tych o niewielkiej randze walorów turystycznych, kreowanie produktu turystycznego opiera się głównie na tworzeniu szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej a tworzenie warunków do codziennego lub weekendowego wypoczynku ich mieszkańców pozostaje zazwyczaj zadaniem priorytetowym⁵.

Walory turystyczne stanowią specyficzne cechy i elementy środowiska naturalnego oraz przejawy działalności człowieka, które są przedmiotem zainteresowań turystów. Biorąc pod uwagę podstawowe motywy ruchu turystycznego, walory turystyczne można podzielić na:

- walory wypoczynkowe, które służą regeneracji sił fizycznych i psychicznych.

W grupie walorów wypoczynkowych wyróżnić można zespół cech niezbędnych, których występowanie stanowi minimum warunków dla wypoczynku, oraz zespół cech korzystnych, podnoszących wartości wypoczynkowe terenu⁶ w szczególności:

- czyste powietrze
- niski stopień urbanizacji,
- występowanie walorów estetycznych krajobrazu,
- szczególne walory widokowe krajobrazu,
- warunki do uprawiania czynnego wypoczynku (w okresie letnim – przydatność terenów do wędrówek pieszych, kolarskich, wodnych, oraz przydatność wód do kąpieli i sportów wodnych; w okresie zimowym – przydatność terenów do sportów zimowych i wędrówek narciarskich),
- korzystne warunki bioklimatyczne oraz tzw. walory lecznicze (wody lecznicze, gazy lecznicze).

Walory krajoznawcze, stanowiące przedmiot zainteresowań poznawczych, do których zalicza się:

- charakterystyczne lub unikatowe zespoły krajobrazowe i osobliwości przyrody
- określane terminem walorów środowiska przyrodniczego
- folklor, obrzędy ludowe, dzieła ludowej sztuki plastycznej, relikty ludowej
- kultury materialnej, nazywane walorami tradycyjnej kultury ludowej
- zabytki budownictwa i architektury, sztuk plastycznych, kultury materialnej
- pamiątki historyczne, tj. walory dóbr kultury
- charakterystyczne obiekty i przejawy współczesnej gospodarki, technik

⁵ A. Panasiuk, *Zagospodarowanie turystyczne jako warunek rozwoju regionalnego*, w: "Rola turystyki w gospodarce regionu", red. J. Wyrzykowski, WSH, Wrocław 2007.

⁶ J. Wyrzykowski, *Geograficzne uwarunkowania rozwoju urlopowej turystyki wypoczynkowej w Polsce*, Wrocław, 1986.

- nauki i kultury, noszące nazwę walorów współczesnych osiągnięć człowieka.

Walory specjalistyczne, umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej ze szczególnym uwzględnieniem cech i elementów środowiska naturalnego, które umożliwiają uprawianie żeglarstwa, myślistwa, jeździectwa, wędkarstwa itp.

Mianem zagospodarowania turystycznego albo bazy materialnej turystyki czy też infrastruktury turystycznej określa się zespół obiektów i urządzeń stanowiących wyposażenie określonego terenu, umożliwiających zaspokojenie potrzeb ruchu turystycznego. Wyróżnia się cztery podstawowe elementy zagospodarowania turystycznego:

- bazę noclegową
- bazę gastronomiczną
- bazę komunikacyjną
- bazę towarzyszącą.

Atrakcyjność turystyczna przejawia się w występowaniu unikalnej cechy, przyciągającej w danym stopniu określony rodzaj turystyki, którą należy rozpatrywać kompleksowo. Cechą tą mogą być zarówno walory krajobrazu naturalnego, jak i walory kulturowe. Atrakcyjność turystyczna jest wypadkową czterech podstawowych elementów wpływających na rozwój ruchu turystycznego, a mianowicie: walorów turystycznych, stanu środowiska naturalnego, rezultatów działań z zakresu jego ochrony oraz dostępności komunikacyjnej. Atrakcyjne turystycznie miejsca koncentracji ruchu turystycznego o zróżnicowanej strukturze gospodarczej, właściwej dostępności komunikacyjnej, z wysoko wykwalifikowaną siłą roboczą oraz bogactwem środowiska kulturalnego, w połączeniu z określonym rodzajem zagospodarowania turystycznego, nadają danemu układowi terytorialnemu wyjątkowego charakteru, przesądzając o stopniu jego konkurencyjności wobec innych regionów.

Opracowanie zawiera: część analityczno-diagnostyczną, w której wskazany został opis obecnej sytuacji zakończony analizą SWOT, część strategiczną wskazującą zgodność ze strategicznymi dokumentami zarówno na poziomie krajowym, regionalnym jak i dokumentami dotyczącymi rozwoju Gminy i Miasta Drzewica oraz część koncepcyjną, w której zawarto działania opierające się na wykorzystaniu potencjału endogenicznego gminy w szczególności specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, kulturowych, przestrzennych do rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki turystycznej.

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica poprzez określenie priorytetów i kierunków rozwoju stanowić będzie podstawę do formułowania konkretnych zadań. Wykorzystywane będzie także przy aplikowaniu przez gminę o środki zewnętrzne w tym środki w ramach RPO województwa łódzkiego na lata 2014-2020.

2. DIAGNOZA

Charakterystyka Gminy i Miasta Drzewica

Efektywne gospodarowanie przestrzenią turystyczną oraz posiadanymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi jest kluczowym elementem planowania rozwoju turystyki w Gminie i Mieście Drzewica.

Historia

Drzewica jest miastem o bogatej, historycznej przeszłości. Miejscowość powstała na początku XIII wieku, kiedy to książę Konrad II Mazowiecki nadał Drzewicę komesowi Gosławowi. Potomkowie Gosława – ród Drzewickich herbu Ciołek – byli właścicielami Drzewicy przez ponad 500 lat i dzięki swoim staraniom i zaangażowaniu doprowadzili do rozkwitu majątku obejmującego pas ziemi między Puszcza Pilicką a Górą Świątokrzyskimi. W 1429 roku w Nieszawie król Władysław Jagiełło, na prośbę braci Drzewickich Mikołaja (zastępcy podkanclerzego koronnego) i Jana (proboszcza Warszawy, sekretarza królewskiego) nadał Drzewicy prawa miejskie na prawie magdeburskim, uprawniające do urządzania cotygodniowych targów oraz trzech jarmarków rocznie⁷.

Prawdziwy rozkwit Drzewicy miał miejsce w wieku XVI, za czasów najwybitniejszego z rodu Drzewickich – Macieja (1467 – 1535) pełniącego funkcję osobistego sekretarza króla Jana Olbrachta, kanclerza wielkiego koronnego króla Zygmunta Starego, biskupa włocławskiego następnie biskupa gnieźnieńskiego, prymasa Polski. Magnat ten w latach 1527 – 1535 przebudował istniejący gotycki zamek na renesansową rezydencję rodową. W 1655 roku przemarsz armii szwedzkiej Karola Gustawa pozostawił Drzewicę zniszczoną, a rozwój miasteczka został zatrzymany.

Z początkiem XVIII wieku majątek Drzewickich, po bezpotomnej śmierci ostatniego z rodu – Hieronima, stał się własnością rodziny Szaniawskich herbu Junosza.

Okres Oświecenia to czas wielkiego rozkwitu (ożywienia) miasteczka za sprawą Filipa Szaniawskiego, który rozpoczął budowę wielkiego pieca hutniczego (jednego z pierwszych i najnowocześniejszych w kraju) tworząc w Drzewicy ośrodek hutniczy „Kuźnice”. Sukces tego przedsięwzięcia gwarantował fakt, że cały kraniec ziemi od Pilicy aż po Góry Kieleckie wszczeg i wzdłuż „zawalony” był rudą żelaza. Filip Szaniawski dla potrzeb zakładu hutniczego spiętrzył wody Drzewiczki, sprowadził z zagranicy, za pozwoleniem króla Stanisława Poniatowskiego, mistrzów, rzemieślników i założył manufaktury: słuckich pasów kontuszowych, kaflowych pieców „saskich” zdobionych motywami mitologicznymi, powozów (karet, kolasek), kapeluszy, angielskich siodeł i chomąt, wytwórnie piwa. W dniu 18 lipca 1787 roku przybył do Drzewicy król Stanisław August Poniatowski wracając z Krakowa do Warszawy. Gościł u Ludwiki Szaniawskiej, zwiedzał zamek i kościół. W listopadzie 1794 roku zatrzymał się w Drzewicy generał Jan Henryk Dąbrowski ze swoją dywizją, upamiętnia to płyta na granitowym głazie znajdująca się w parku miejskim na Pl. Wolności. W okresie napoleońskim Drzewica stała się

⁷ <http://www.drzewica.pl/page/historia>

własnością pochodzącego z Czech, austriackiego oficera Franciszka Ksawerego barona Reisky,ego, który poślubił jedyną właścicielkę dóbr drzewickich – Ludwikę Szaniawską - córkę Fabiana.

W 1814 roku wielki pożar całkowicie zniszczył trzystuletni zamek. Ruiny tego zamku stanowią dziś zabytek o wartościach artystycznych i krajozrazowych. Baron Reisky nie radził sobie z prowadzeniem zakładu hutniczego, który następnie wydzierżawił i sprzedał warszawskiej spółce „Bracia Evans”. W 1866 roku drzewickie „Kuźnice” stały się własnością spółki „Lilpop – Rau - Loewenstein”, w późniejszym czasie zostały zakupione przez braci Samuela i Bronisława Kobylańskich. W okresie Powstania Styczniowego w Kuźnicach Drzewickich wyrabiano szable, lance, odlewano kule do armat. Za pomoc udzieloną powstańcom Drzewica utraciła prawa miejskie w 1869 roku. W 1916 roku powstała przy udziale Kobylańskich i Reiskych Straż Pożarna. W 1928 roku strażacy założyli własną Orkiestrę Dętą. W okresie II wojny światowej 8 września 1939 roku w lesie Parchowiec pod Drzewicą miała miejsce krwawa potyczka, w której zginęło wielu polskich żołnierzy. Jesienią 1940 roku na polecenie okupanta ekshumowano szczątki żołnierzy i złożono je do wspólnej mogiły na cmentarzu w Drzewicy. W miejscu potyczki w lesie Parchowiec koło miejscowości Zakościele przy drodze Nr 728 Warszawa - Końskie stoi ufundowany przez mieszkańców Drzewicy granitowy obelisk z krzyżem „Virtuti Militari.” Mieszkańcy Drzewicy i okolicznych miejscowości rokrocznie składają hołd za ofiarę życia złożoną przez poległych w obronie Ojczyzny. W 1942 roku Niemcy zorganizowali w Drzewicy getto dla Żydów, które rok później zostało zlikwidowane. 15 października 1944 roku miała miejsce pacyfikacja ludności Drzewicy. Aresztowano około 300 osób, część wywieziono na roboty przymusowe, a część trafiła do obozów koncentracyjnych. 28 osób poniosło śmierć – symbolizuje to pomnik na cmentarzu parafialnym. 1 stycznia 1987 roku Drzewica odzyskała prawa miejskie.

29 czerwca 1990 roku Rada Gminy i Miasta w Drzewicy przyjęła w Statucie Gminy Uchwałą Nr III/15/90, że herbem Gminy będzie herb miasta Drzewica.

Herb Drzewicy

„Herb przedstawia w polu czerwonym dwie białe (poziomo) falujące wstęgi a nad nimi złotą koronę.

Dwie wstęgi symbolizują żywotnie z miastem związane rzeki: Drzewicką i Brzuśnię.

Korona złota jest tzw. koroną szlachecką, która umieszczona była nad hełmem w herbie rodu Ciołek Drzewickich.”

Położenie

Gmina Drzewica i Miasto Drzewica położona jest w centralnej Polsce – w powiecie opoczyńskim, przy dawnym trakcie warszawsko-krakowskim, na pograniczu Mazowsza, Ziemi Łódzkiej i Gór Świętokrzyskich, w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego. Gmina zajmuje powierzchnię 118 km², z czego obszar wiejski gminy wynosi 113,1 km².

Powierzchnia gminy zajmuje 11,36% powierzchni powiatu opoczyńskiego i zajmuje 6 miejsce pod względem powierzchni

Podział terytorialny powiatu opoczyńskiego⁸

Jednostka terytorialna	powierzchnia w ha	udział % w powierzchni powiatu
powiat opoczyński	104 019	
gmina wiejska Białaczów	11 463	11,02%
gmina miejsko- wiejska Drzewica	11 819	11,36%
miasto Drzewica	481	0,46%
obszar wiejski Drzewica	11 338	10,90%
gmina wiejska Mniszków	12 416	11,94%
gmina miejsko- wiejska Opoczno	19 064	18,33%
miasto Opoczno	2 475	2,38%
obszar wiejski Opoczno	16 589	15,95%
gmina wiejska Paradyż	8 139	7,82%
gmina wiejska Poświętne	14 081	13,54%
gmina wiejska Sławno	12 931	12,43%
gmina wiejska Żarnów	14 106	13,56%

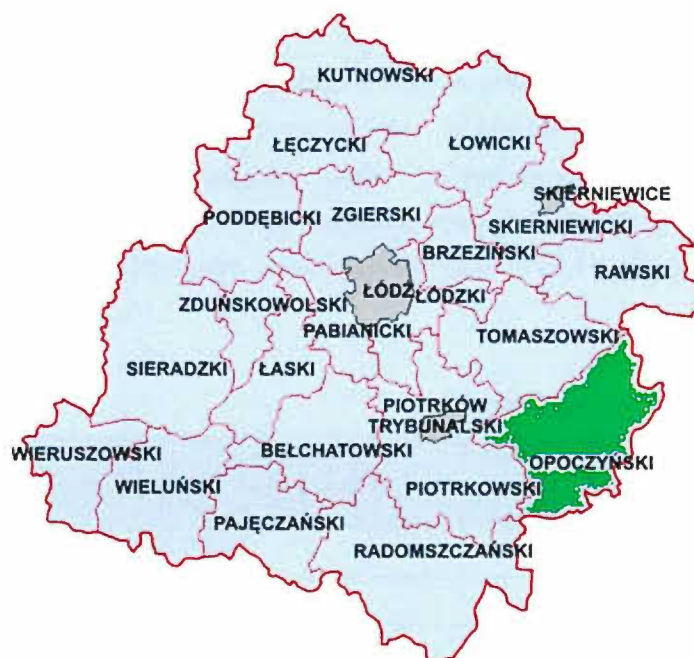
Gmina miejsko-wiejska Drzewica graniczy z następującymi gminami:

- od północy: Poświętne i Odrzywół
- od wschodu: Odrzywół, Rusinów i Gielniów
- od południa: Gielniów i Opoczno
- od zachodu: Opoczno i Poświętne

Mapa: położenie gminy w województwie łódzkim⁹

⁸ Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

⁹ www.osp.org.pl

Niewątpliwym atutem sprzyjającym rozwojowi Gminy i Miasta Drzewica jest jej położenie w centralnej Polsce w otoczeniu dwóch dużych aglomeracji: łódzkiej i warszawskiej.

Odległość Gminy Drzewica względem większych ośrodków miejskich wynosi:

- Warszawa - około 100 km
- Łódź - około 90 km
- Kielce - około 80 km
- Radom - około 60 km
- Piotrków Trybunalski - około 58 km
- Opoczno - około 17 km.

Biorąc pod uwagę położenie gminy względem ciągów komunikacyjnych należy stwierdzić, iż przez jej obszar przebiega droga wojewódzka nr 728 łącząca Grójec z drogą krajową nr 7 w Jędrzejowie.

Na północ od Gminy prowadzi droga krajowa nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kozienice – Kock (do drogi krajowej nr 19).

Na południe od Gminy prowadzi zaś droga krajowa nr 12 we fragmencie od Sulejowa przez Opoczno i Radom. Największe węzły drogowe w pobliżu omawianego obszaru znajdują się w Piotrkowie Trybunalskim oraz Radomiu. Wymienione połączenia drogowe uzupełnia podstawowy układ drogowy gminy złożony z dróg powiatowych i gminnych oraz dróg dojazdowych.

Przez obszar Gminy przebiega również infrastruktura komunikacji kolejowej:

- CMK - Centralna Magistrala Kolejowa relacji Warszawa - Zawiercie
- linia pierwszorzędna PKP relacji Tomaszów Mazowiecki - Radom.

Lokalizacja Gminy i Miasta Drzewica na pograniczu 3 województw zapewnia możliwość korzystania ze zlokalizowanych w promieniu kilkudziesięciu kilometrów lotnisk:

- Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta (ok. 90 km)
- Portu Lotniczego im F. Chopina w Warszawie (ok. 100 km)
- Portu Lotniczego "RADOM" (ok. 60 km)
- Portu Lotniczego Kielce (ok. 80 km.)

Przez teren gminy przebiegają szlaki turystyczne, w tym kajakowe, piesze i rowerowe stanowiące doskonały ekologiczny zamiennik dla transportu zbiorowego na niewielkich odległościach, które prowadzą do walorów turystycznych gminy, umożliwiając podziwianie walorów przyrodniczych i kulturowych.

Gminę tworzy Miasto Drzewica oraz 17 sołectw: Brzuza, Brzustowiec, Dąbrówka, Domaszno, Gielzów, Idzikowice, Jelnia, Krzczonów, Radzice Duże, Radzice Małe, Strzyżów, Świerczyna, Trzebina, Werówka, Zakościele, Żardki oraz Żdźary.

Gmina posiada rozwiniętą infrastrukturę techniczną, jest w pełni zwodociągowana i skanalizowana, prowadzi selektywną zbiórkę odpadów.

Struktura powierzchni gminy przedstawia się następująco:

- użytki rolne (6 829 ha): 57,77%,
- użytki leśne (3 971 ha): 33,59%,
- pozostałe grunty (1 019 ha): 8,64%.

Demografia

Zgodnie z danymi statystycznymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku liczba ludności faktycznie zamieszkałej w gminie miejsko-wiejskiej Drzewica wynosiła 10 725 osób. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosiła 91 osób/km².

W analogicznym okresie liczba ludności zamieszkującej Miasto Drzewica wynosiła 3 962 osób. Gęstość zaludnienia na terenie Miasta Drzewica wynosiła 824 osoby/km².

Wybrane dane demograficzne w 2015 r. ¹⁰			
	Powiat	Gmina	Powiat = 100%
Ludność	77 457	10 725	13,8
w tym kobiety	39 113	5433	13,9
Urodzenia żywe	755	104	13,8
Zgony	903	138	15,3
Przyrost naturalny	-148	-34	-

¹⁰

Saldo migracji ogółem	-267	-9	-
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	15079	2024	13,4
produkcyjnym	47890	6438	13,4
poprodukcyjnym	14488	2263	15,6

Co roku, zarówno w gminie jak i mieście, odnotowuje się nieznaczną przewagę liczby kobiet, które stanowią 50,66% ogólnej liczby ludności.

Analizując liczbę ludności w poszczególnych grupach wiekowych można zaobserwować znaczny udział osób w grupie „15-64” w ogólnej liczbie ludności. W 2015 roku liczba osób w tym przedziale była wyższa niż łączna liczba ludności w przedziałach „0-14” oraz „66 +”.

Liczba ludności na terenie Miasta i Gminy Drzewica ulega niewielkim wahaniom. Na ten stan rzeczy wpływa wiele przyczyn, z których najważniejsze to:

- migracje ludności
- ujemny przyrost naturalny

Ujemny przyrost naturalny jest konsekwencją złożonych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, które zachodzą nie tylko w Drzewicy, ale także w całej Polsce.

Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

- starzenie się społeczeństwa
- spadek liczby małżeństw oraz wzrost liczby rozwodów
- trudną sytuację materialną wielu rodzin
- przykładanie przez wiele młodych małżeństw większej wagi do zdobycia odpowiedniego statusu materialnego i zawodowego niż do wychowywania potomstwa.

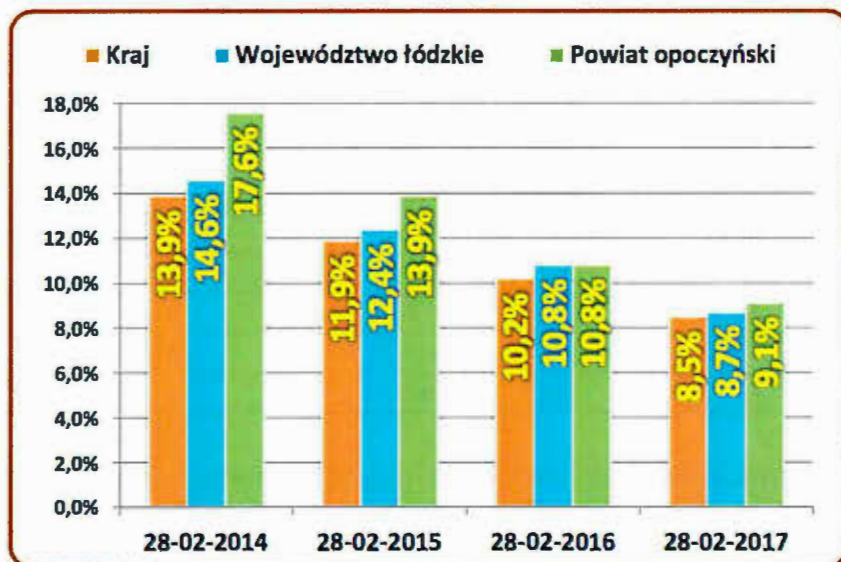
Zgodnie z danymi GUS w 2015 r. stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym w Mieście i Gminie Drzewica wynosił 66, 6 % (w powiecie opoczyńskim stosunek ten w analogicznym okresie wynosił 61,7 %).

Na sytuację gminy miejsko-wiejskiej wpływa także niski poziom wykształcenia mieszkańców skutkujący ich późniejszą sytuacją na rynku pracy.

Długotrwałe bezrobocie, które jest szczególnie dotkliwe w Mieście Drzewica, jest przyczyną pojawiania się kolejnych dysfunkcji i narastających problemów natury psychospołecznej.

Bezrobocie

Stopa bezrobocia w lutym 2017 r. w powiecie opoczyńskim wynosiła 9,1 % i była wyższa o 0,5 % w stosunku do końca 2016 r. Porównując z danymi dotyczącymi województwa łódzkiego stopa bezrobocia w omawianym okresie była wyższa o 0,4 %, była także wyższa od krajowej stopy bezrobocia o 0,6 %.¹¹ Kształtowanie się stopy bezrobocia w kraju, województwie i powiecie w latach 2013-2016 obrazuje poniższa tabela¹².

Zestawienie bezrobotnych wg. miast i gmin powiatu opoczyńskiego¹³

Miasto/Gmina	Liczba bezrobotnych wg. stanu na dzień 28.02.2017	Liczba bezrobotnych wg. stanu na dzień 31.03.2017	Wzrost (+)/spadek (-) bezrobocia w porównaniu do końca lutego 2017 r.
Białaczów	325	330	+5
Drzewica	430	427	-3
Mniszków	136	134	-2
Opoczno	1 198	1142	-56
Paradyż	157	154	-3
Poświętne	83	83	0
Sławno	223	206	-17
Żarnów	222	224	+2
Razem powiat	2774	2700	-74

¹¹ Komunikat GUS „Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg. województw, podregionów i powiatów. Stan w końcu stycznia 2017 r.”

¹² Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Opocznie (stan na 31.03.2017r.)

¹³ ibidem

Liczbę i strukturę osób pracujących w Mieście oraz gminie miejsko – wiejskiej Drzewica przedstawiają poniższe tabele¹⁴

Tabela: Osoby pracujące w Mieście Drzewica

	ogółem	mężczyźni	kobiety	udział % kobiet w ogóle pracujących
2005	0	0	0	-
2006	927	475	452	48,76%
2007	990	517	473	47,78%
2008	1 074	570	504	46,93%
2009	1 129	678	451	39,95%
2010	1 190	668	522	43,87%
2011	847	387	460	54,31%
2012	792	367	425	53,66%
2013	693	284	409	59,02%
2014	726	311	415	57,16%
2015	731	334	397	54,31%

Liczba osób pracujących w Mieście w stosunku do roku 2006 zmniejsza się, w 2015 roku były to 731 osoby, przy czym kobiety stanowiły 54,31% ogółu.

Sytuacja wygląda podobnie w całej gminie. Liczba osób pracujących w gminie zmniejszyła się o 196 osób od 2006 roku. Kobiety również stanowią przewagę wg danych GUS z kilku ostatnich lat.

Tabela: Osoby pracujące w gminie miejsko-wiejskiej Drzewica

	ogółem	mężczyźni	kobiety	udział % kobiet w ogóle pracujących
2005	1159	627	532	45,90%
2006	1271	717	554	43,59%
2007	1348	774	574	42,58%
2008	1292	697	595	46,05%
2009	1248	708	540	43,27%
2010	1299	693	606	46,65%
2011	952	408	544	57,14%
2012	904	391	513	56,75%
2013	798	304	494	61,90%
2014	918	410	508	55,34%
2015	931	424	507	54,46%

¹⁴ Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wybrane dane o rynku pracy w 2015 r. ¹⁵		
	gmina	powiat
Pracujący	931	12 652
Bezrobotni zarejestrowani	470	3040
w tym kobiety w %	52,6	53,5
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	7,3	6,3
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	8,5	7,5

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Opocznie na koniec II kwartału 2016 roku zarejestrowanych było 2 656 osób bezrobotnych.

Z obszaru gminy miejsko-wiejskiej Drzewica w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opocznie zarejestrowano w tym czasie 410 osób (32,9% z nich zamieszkiwało miasto, zaś 67,1% obszar wiejski). W każdej z kategorii przewagę stanowiły osoby zamieszkujące na wsi, co wynika jednak prawdopodobnie z faktu, że ogólna liczba mieszkańców obszaru wiejskiego jest prawie 2 razy taka jak mieszkańców Miasta. 56,6% ogółu osób zarejestrowanych na obszarze gminy stanowiły kobiety, 55,6% osób jest w wieku 18 – 44 lata, 24,4% to osoby zarejestrowane 12 miesięcy i dłużej, natomiast prawo do zasiłku posiada 24,6% zarejestrowanych.

Osoby pozostające na rynku pracy w szczególnej sytuacji w gminie Drzewica stanowią 80,7% ogółu zarejestrowanych z Gminy, w tym kobiety 56,8%. Około 12% tych osób to osoby do 25 roku życia, około 28,7% to osoby do 30 roku życia, zaś 39,9% ukończyło 50 lat. **Tak jak w całym powiecie, tak i w gminie obecny jest problem długotrwałego bezrobocia – wśród osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy niemalże 51,9% dotyczy ta sytuacja.**

Z obszaru Miasta Drzewica w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opocznie w analogicznym okresie zarejestrowanych było 135 osób, w tym 109 (80,7%) to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. 18% ogółu to osoby w wieku 18 – 44 lata, tylko 7,56% posiada prawo do zasiłku. Wśród osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy udział kobiet wynosił 18,7%, osoby do 25 roku życia stanowią 3,32%, do 30 roku życia 7,85%, osoby po 50 roku życia 14,2%, zaś osoby długotrwale bezrobotne 17,22%.

Z obszaru wiejskiego gminy zarejestrowanych było 275 osób, w tym 222 (80,7%) to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy. 37,6% ogółu to osoby w wieku 18 – 44 lata, 17,1% posiada prawo do zasiłku. Wśród osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy udział kobiet wynosił 38,1%,

osoby do 25 roku życia stanowiły 8,76%, do 30 roku życia 20,9%, osoby po 50 roku życia 25,7%, zaś osoby długotrwale bezrobotne 34,7%.

WALORY TURYSTYCZNE

Walory turystyczne odgrywają olbrzymią rolę w kształtowaniu geografii ruchu turystycznego, umożliwiając identyfikację miejscowości i regionów, a także określając ich tożsamość i wizerunek.

Pod pojęciem walorów turystycznych rozumie się najczęściej pewne cechy środowiska geograficznego, które mogą stanowić podstawę rozwoju zjawisk turystycznych¹⁶. Walory turystyczne w literaturze przedmiotu definiowane są m.in. jako zespół elementów środowiska przyrodniczego i pozaprzyrodniczego (antropogeniczne), które wspólnie lub każde z osobna są przedmiotem zainteresowania turystów i decydują o atrakcyjności turystycznej danego miejsca, miejscowości lub obszaru.

Wśród walorów turystycznych można wydzielić:

- walory przyrodnicze (powstałe w wyniku działania sił natury)
- walory antropogeniczne (powstałe w wyniku działalności człowieka).

Walory turystyczne są elementem atrakcyjności turystycznej każdej miejscowości i stanowią ważny czynnik stymulujący wzrost gospodarczy gminy. Szczególnego znaczenia nabiera to na obszarach słabiej rozwiniętych przemysłowo, gdzie dla wzmocnienia pozycji konkurencyjnej ważne jest właściwe wykorzystanie czynników endogenicznych

Biorąc pod uwagę motyw turysty, wyróżnia się następujące rodzaje walorów turystycznych:

- wypoczynkowe (ściśle zależne od warunków środowiska naturalnego),
- krajoznawcze (osobliwości przyrodnicze oraz elementy kultury materialnej i duchowej)
- specjalistyczne (umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej)¹⁷.

Walory przyrodnicze

Stopień atrakcyjności różnorodnych walorów przyrodniczych ma charakter względny i w dużej mierze zależy od przygotowania tych terenów do uprawiania turystyki, ich reklamy i zagospodarowania oraz zapotrzebowania turystów na ten rodzaj wypoczynku i rekreacji.

Biorąc pod uwagę klasyfikację walorów przyrodniczych¹⁸ możemy wśród nich wyróżnić:

- ukształtowane bez ingerencji człowieka w tym: osobliwości flory i fauny, skałki i grupy skał, wąwozy, doliny, przełomy rzeczne, wodospady, źródła i wywierzyska, jaskinie i groty, głązy narzutowe i głązowiska, inne obiekty geologiczne,

¹⁶ Z. Kruczek, *Polska – geografia atrakcji turystycznych*, Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2005.

¹⁷ T. Lijewski, B. Mikułowski, I. Wyrzykowski, *Geografia turystyki Polski*, PWN, Warszawa 2008.

¹⁸ J. Warszyńska, A. Jackowski, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa 1978.

- utworzone przez człowieka w tym: parki zabytkowe, muzea i zbiory przyrodnicze, ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne,
- inne: punkty widokowe, parki narodowe, parki krajobrazowe, inne obszary objęte ochroną.

Gmina Drzewica zlokalizowana jest w krainie Wzgórz Opoczyńskich, nad mocno wyżłobioną pradoliną rzeki Drzewiczki i dużymi kompleksami leśnymi na północnych terasach nadzalewowych. Północna część Gminy usytuowana jest w otulinie Spalskiego Parku Krajobrazowego.

Gmina Drzewica położona jest na skraju dwóch dzielnic klimatycznych: dzielnicy środkowej i łódzkiej. Średnie roczne temperatury wahają się w granicach 7,3°C - 7,50°C, przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Długość okresu wegetacyjnego wynosi około 210 dni. Roczna suma opadów waha się w granicach 530-550 mm, w dolinie Drzewiczki i Brzuśni obserwuje się tendencję do występowania przymrozków, mgieł, zaobserwowano również duże parowanie wód powierzchniowych. Obszar Gminy, a zwłaszcza tereny południowe charakteryzują się korzystnymi warunkami klimatycznymi. Na terenach leśnych występuje swoisty mikroklimat, łagodzący różnice temperatur.

Ponadto, ogólna charakterystyka warunków meteorologicznych tego regionu przedstawia się następująco:

- średnie temperatury stycznia wynoszą 2,8 °C, lipca 18,0 °C;
- zima trwa średnio 92 dni, a lato 97;
- dni pogodnych w ciągu roku jest średnio 55, a pochmurnych 112;
- pokrywa śnieżna występuje przez około 70 dni w roku.

Najbardziej wartościowymi dla środowiska przyrodniczego Gminy są:

- pradolina rzeki Drzewiczki

Rzeka Drzewiczka o długości 81,3 km i powierzchni dorzecza równej 1089,9 km² stanowi prawy dopływ Pilicy, charakteryzuje się pięknym naturalnym meandrowym brzegiem. Dolina rzeki jest obszarem bardzo ciekawym i zróżnicowanym, dzięki towarzyszącej starorzeczom i rowom melioracyjnym roślinności, muraw zalewowych i łąk, rozległym panoramom oraz pięknym krajobrazom, obszar ten można zaliczyć do jednego z bardziej urokliwych miejsc w Gminie. Rzeka choć nizinna wyróżnia się charakterem rzeki podgórskiej. Głównymi gatunkami ryb bytujących są tu: płoć, leszcz, jaź, okoń, sandacz, szczupak, ukleja, jelec i lin. Występują tu również inne niemniej cenne gatunki jak: sum, miętus i kleń. Ciekawostką jest niewielka rybka- różanka, która w Drzewiczcze znalazła doskonałe warunki do bytowania. Również licznie występuje tu minog strumieniowy, a od około 10 lat także minog ukraiński.

Dolina Drzewiczki obfituje w dość liczne obustronne dopływy. Jednym z nich jest rzeka Brzuśnia, prowadząca wody I klasy czystości (0,5 km na wschód od miasta). Głębokość rzeczki wynosi od 30 do 1 metra. Choć jest płytka, cechują ją prawie wszystkie zalety wody pstrągowej: gęsto zarośnięte brzegi, które tworzą zielone tunele, podmyte brzegi, liczne konary leżące w wodzie. Brzuśnia jest więc

miejscem bytowania głównie pstrąga potokowego, jednak występują tu również – choć już niezbyt licznie – inne gatunki ryb tj.: jelec, kiełb, kleń a nawet minog strumieniowy i ukraiński. Żyją tu również skorupiaki i bobry budujące na rzece zapory, które punktowo spiętrzają rzekę. Dolina Brzuśni tworzy interesujący krajobraz, porośnięta jest bujnym lasem. O randze rzek świadczy ich symboliczna obecność w herbie miasta, wyrażona dwoma falującymi wstęgami umiejscowionymi pod złotą koroną szlachecką.

Kiedyś wody Drzewiczki były wykorzystywane do napędzania młynów, kuźnic i zakładów przemysłowych. Obecnie zasilają w dużej mierze Zalew Drzewicki.

- zalew

Na rzece Drzewiczce został utworzony zalew o powierzchni ok. 65 ha. Zalew powstał w wyniku spiętrzenia rzeki. Spełniając funkcję zbiornika retencyjnego i rekreacyjnego. Najliczniej występują tu takie gatunki ryb jak: płoć, leszcz, okoń i jaź a także szczupak, sandacz, sum, lin, węgorz czy ukleja. Rzeki oraz zalew zamieszkują raki: rak błotny, rak szlachetny i tzw. raczek amerykański. Zalew i rzeki to wspaniałe miejsce dla uprawiania wędkarstwa, corocznie organizowane są zawody w tej dziedzinie.

- duże kompleksy leśne północnego i południowo- wschodniego fragmentu Gminy.

Położona w krainie Wzgórz Opoczyńskich gmina posiada duże kompleksy leśne (lasy w gminie zajmują 32,5% powierzchni). Ponad połowę lasów w gminie, czyli 2079 ha stanowią lasy prywatne (54,01%), pozostałą część tworzą lasy publiczne Skarbu Państwa (1765,42 ha), w tym 1760,42 ha pozostaje w zarządzie Lasów Państwowych. W mieście Drzewica znajduje się 23,4 ha lasów, przy czym aż 18 ha stanowią lasy prywatne. Północno- wschodnią część Gminy pokrywają piękne lasy, tworzące swoisty mikroklimat, natomiast północna część Gminy usytuowana jest w otulinie Spalskiego Parku Krajobrazowego. Obszary leśne, podmokłe łąki, pastwiska, doliny rzeczne, całe to bogactwo sprzyja bytowaniu wielu gatunków ptaków, gadów, płazów oraz ssaków. Lasy to również miejsce spędzania wolnego czasu, zbioru grzybów i owoców leśnych. W 1983 został ustanowiony Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Pilicy i Drzewiczki” o powierzchni ponad 70 tyś. ha. Obszar ten włączony jest do europejskiego systemu ECONET, jako obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Jest to obszar o bogatej, różnorodnej roślinności m.in. występuje tutaj: nasieńrzał pospolity, widłaki, grzebień biały, traganek, grązel żółty, goździk pyszny, szalwia lepka, zaciąg pospolity. Świat zwierząt na tym terenie tworzą m.in. bobry, wydry, borsuki, łosie, z płazów gadów – rzekotka drzewna, grzebiuszka, zaskroniec, żmija zygzakowata, jaszczurka zwinka. Najliczniejszą grupę reprezentuje około 149 gatunków ptaków, co najmniej 60 zatrzymuje się tu w okresie wiosennej i jesiennej wędrówki. Gniazdują tu m.in. bąk, błotniak łąkowy, błotniak stawowy, rycyk, mewa, rybitwa. Na terenie Gminy występują cenne przyrodniczo i krajobrazowo ekosystemy. Za godne ochrony i uwagi należy uznać parki podworskie w Drzewicy, Dąbrówce i Radzicach Dużych.

- użytki ekologiczne

Na obszarze Miasta i Gminy Drzewica znajduje się 3 użytki ekologiczne:

- bagno śródleśne (Nadleśnictwo Opoczno, Leśnictwo Babichy oddział 235b) – 1,5ha,
- bagno śródleśne (Nadleśnictwo Opoczno, Leśnictwo Grabica oddział 185t) – 1,0ha,
- bagno śródleśne (Nadleśnictwo Opoczno, Leśnictwo Grabica oddział 154h) - 0,49ha.

W Mieście i Gminie Drzewica nie zarejestrowano pomników przyrody, choć wiele drzew zasługuje na ich prawną ochronę.

Walory antropogeniczne

Potencjał kulturowy Gminy i Miasta Drzewica tworzą walory antropogeniczne, na które składają się wszelkiego rodzaju miejsca i obiekty zabytkowe, wydarzenia i imprezy kulturalne, a także tradycje, obyczajowość i folklor świadczące o żywych korzeniach kultury lokalnej. O unikatowości gminy decydują zarówno specyficzne cechy Gminy i Miasta Drzewica, jak również dziedzictwo i tradycje powiatu opoczyńskiego.

Historia i zabytki

Walory przyrodnicze i krajoznawcze Gminy i Miasta Drzewica wzbogacają znajdujące się na terenie gminy zabytki architektury i budownictwa, stanowiące żywe świadectwo kultury, historii sprzed wielu wieków. Do najbardziej okazałych należą ruiny zbudowanego w stylu gotycko - renesansowym zamku warownego oraz gotycki kościół parafialny p.w. św. Łukasza, z pięknym zabytkowym ołtarzem głównym i dwoma ołtarzami bocznymi oraz chrzcielnicą z XVII w.

Na obszarze Miasta Drzewica znajdują się następujące **obiekty wpisane do rejestru zabytków**¹⁹:

Architektura

Miejscowość	Ulica/Nr	Nazwa	Określenie	Zespół	Data	Materiał
Drzewica	Cmentarna	cmentarna		Cmentarza katolickiego	II poł. XIX w.	murowana
Drzewica	Cmentarna	ogrodzenie cmentarza	Cmentarza	Cmentarza katolickiego	II poł. XIX/XX w.	murowane
Drzewica	Cmentarna	kaplica rzym.-kat.	Cmentarna rodziny Rajskich	Cmentarza katolickiego	1 2 poł. XIX w.	kamienna
Drzewica	Sikorskiego 04	dwór	na podzamczu	zamkowo-parkowy	XV w	murowany
Drzewica	Sikorskiego 04	Zamek	trwała ruina	zamkowo-parkowy	1527-1535	murowany
Drzewica	Sikorskiego 04	Fosa i wał ziemny		zamkowo-parkowy		
Drzewica	Warszawska	kościół par.	p.w. św.	Kościółny p.w.	poł. XV w.	murowany

¹⁹ Program Rewitalizacji Gminy i Miasta Drzewica na lata 2016 - 2022

Miejscowość	Ulica/Nr	Nazwa	Określenie	Zespół	Data	Materiał
	02	rzym.-kat.	Łukasza	św. Łukasza		

Parki

Miejscowość	Ulica/Nr	Nazwa	Określenie	Zespół	Data
Drzewica	Sikorskiego 04	park	zamkowy	zamkowo-parkowy	2 poł. XIX w.

Cmentarze

Miejscowość	Ulica/Nr	Nazwa	Określenie	Zespół	Data
Drzewica	Kolejowa	cmentarz żydowski	zamknięty	-	XIX w.
Drzewica	Cmentarna	cmentarz rzym.-kat.	-	cmentarza katolickiego	1 poł. XIX w.

W ewidencji konserwatorskiej (wojewódzkiej i gminnej) z terenu Gminy i Miasta Drzewica znajdują się²⁰:

Lp	Miejscowość	Ulica/Nr	Nazwa	Określenie	Data	Materiał
1	Domaszno	28	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
2	Dąbrówka	65?	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
3	Dąbrówka	68	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
4	Dąbrówka	70	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
5	Dąbrówka	75	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
6	Drzewica	-	układ przestrzenny	miejski układ przestrzenny	XIV w.	-
7	Drzewica	Cmentarna	cmentarz rzym.-kat.	kwatery z I i II WŚ.	1830 r.	-
8	Drzewica	droga z Drzewicy do Końskich	płyta nagrobna	Anny Drzewieckiej	1630 r.	murowana
9	Drzewica	droga z Drzewicy do Końskich	kapliczka rzym.-kat.	przydrożna z krzyżem	1891 r.	murowana
10	Drzewica	droga z Drzewicy do Odrzywołu	kapliczka rzym.-kat.	kolumna toskańska	k. XVII w.	murowana
11	Drzewica	Słowackiego	młyn	-	XIX/XX w.	murowany
12	Drzewica	Kilińskiego 02	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
13	Drzewica	Kilińskiego 26	dom + budynek gospodarczy	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
14	Drzewica	Kobyłańskich 01	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	murowano-drewniany
15	Drzewica	Kobyłańskich 16	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
16	Drzewica	Kościuszki 05	dom	-	pocz. XX w.	murowany
17	Drzewica	Kościuszki 06	dom	-	pocz. XX w.	murowany
18	Drzewica	Kościuszki 08	dom	-	pocz. XX w.	murowany
19	Drzewica	Kościuszki 11	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	murowano-drewniany

²⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Drzewica. Zmiana III.

Lp	Miejscowość	Ulica/Nr	Nazwa	Określenie	Data	Materiał
20	Drzewica	Kościuszki 12	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	murowano-drewniany
21	Drzewica	Mostowa 02	dom	nie istnieje	k. XIX w.	murowany
22	Drzewica	Słowackiego 02	dom	nie istnieje	k. XIX w.	drewniany
23	Drzewica	Słowackiego 04	dom	-	XIX w.	drewniany
24	Drzewica	Sikorskiego 04	oficyna	dworska	pocz. XIX w.	murowana
25	Drzewica	Stawowa 02	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
26	Drzewica	Stawowa 08	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
27	Drzewica	Warszawska 03	kapliczka rzym- kat.	przydrożna NMP	k. XVII w.	murowana
28	Drzewica	Pl. Wolności	kapliczka rzym- kat.	Jana Niepomucena	1788 r.	28
29	Drzewica	Pl. Wolności 13	dom	-	ok. 1930 r.	
30	Drzewica	Pl. Wolności 16	dom	-	k. XIX w.	murowany
31	Idzikowice	-	kapliczka rzym- kat.	-	pocz. XX w	murowana
32	Krzczonów	-	ogrodzenie	-	XIX w.	murowane
33	Krzczonów	-	dom	brak lokalizacji	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
34	Radzice Duże	-	oficyna	dworska	k. XIX w.	murowana
35	Radzice Duże	-	kapliczka rzym- kat.	-	pocz. XX w.	murowana
36	Radzice Duże	-	kapliczka rzym- kat.	-	k. XIX w.	murowana
37	Radzice Duże	-	dom	brak lokalizacji	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
38	Radzice Duże	72	-	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
39	Radzice Duże	77	-	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
40	Radzice Duże	84	-	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
41	Radzice Duże	85	-	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
42	Radzice Duże		dom	brak lokalizacji	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
43	Radzice Duże	-	dom + budynek gospodarczy	brak lokalizacji	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
44	Radzice Małe	-	kapliczka I rzym- kat.	-	k. XIX w.	murowana
45	Radzice Małe	-	kapliczka II	-	pocz. XX w.	murowana
46	Radzice Małe	18	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
47	Radzice Małe	19	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
48	Radzice Małe	41	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
49	Radzice Małe	75	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
50	Radzice Małe	-	młyn	wodny	XIX w.	murowany
51	Trzebina	-	kapliczka	-	1908 r.	murowana
52	Werówka	17	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany
53	Werówka	obok nr 12	dom	-	k. XIX w., pocz. XX	drewniany

Na szczególną uwagę zasługują:

- Zamek w Drzewicy

Został wybudowany w latach 1527 -1535 w stylu gotycko- renesansowym przez Macieja Drzewickiego – arcybiskupa gnieźnieńskiego. Usytuowany na prawym brzegu rzeki Drzewiczki zamek o wymiarach 37 x 43 m., otoczony był dwiema fosami i wałem ziemnym oraz wysokim parkanem drewnianym.

Cała budowla składała się z:

- dwóch trzykondygnacyjnych budynków mieszkalnych,
- czterech pięciokondygnacyjnych wież stylizowanych na obronne,
- dziedzińca otoczonego murem dwunastometrowej wysokości.

Kres świetności zamku nastąpił po wielkim pożarze w 1814 roku, który całkowicie zniszczył drewniany dach i wnętrze zamku. Od tej pory stoi on w ruinie, stanowi cenny zabytek architektoniczny i jest atrakcją turystyczną Miasta. Zachowane potężne wieże narożne wywierają olbrzymie wrażenie na przyjeźdźnych. Obok zamku do dziś znajduje się podupadła budowla będąca 1/3 dawnego, XV-wiecznego murowanego, parterowego dworu z XVIII-wiecznym dwukolumnowym gankiem. W okresie, kiedy zamek stanowił rezydencję mieszkalną, dwór pełnił rolę budynku gospodarczego, mieszcząc browar piwa drzewickiego. Boczne skrzydła dworu zostały kilkadziesiąt lat temu rozebrane.

- Kościół św. Łukasza w Drzewicy

Ufundowany w 1315 roku przez Drzewickich, erygowany w 1321 r. przez Wojciecha Drzewickiego, wykończony w stylu gotyckim w 1462 roku przez braci Drzewickich – Mikołaja, zastępcę podkanclerzego koronnego, sekretarza królewskiego oraz Jana, proboszcza warszawskiego. Nad portalem kościoła widnieje ryty w kamieniu napis w języku łacińskim, który w tłumaczeniu brzmi: „Roku Pańskiego 1462 wielebni Mikołaj kustosz sandomierski i Jan prepozyt warszawski bracia dziedzice Drzewicy polecają się modlitwie”. Wewnątrz świątyni znajduje się wiele cennych zabytków godnych obejrzenia: ołtarz główny i dwa boczne, barokowa chrzcielnica z 1624 roku kuta w kamieniu ufundowana przez Adama Drzewickiego, płyty nagrobne z 1564 r. i 1604 r., oraz zachowane barokowe konfesjonały”. Na terenie przykościelnym, jak również w podziemiach Kościoła znajduje się

najstarszy cmentarz z roku 1315. Pośrodku posadzki w starej części kościoła znajduje się wejście do podziemia, gdzie spoczywają szczątki niektórych przedstawicieli rodu Drzewickich, Szaniawskich. Na placu przed kościołem znajduje się figura św. Jana Nepomucena ufundowana przez Ludwikę Szaniawską w 1788 roku. Na cokole – zdobionym herbem „Junosza”, którym pieczętował się ród Szaniawskich – napis: „Ta statua kosztem Ludwika z Załuskich Szaniawskiej, Starościny Bolesławskiej, jest wystawiona. Ano. Dni. 1788”. Obok dzwonnicy znajduje się pomnik Jana Pawła II – Patrona Gimnazjum w Drzewicy.

- Cmentarz

Pierwszy cmentarz w Drzewicy usytuowany w obrębie kościoła datuje się na rok 1315. Drugi powstał po roku 1675, po prawej stronie rzeki Drzewiczki. Dzisiaj widnieje tam krzyż i płyta. Obecny cmentarz rzymskokatolicki został założony w 1796 roku na placu podarowanym przez właścicieli Drzewicy – Szaniawskich. Cmentarz jest wpisany do rejestru zabytków kultury. Nekropolia Drzewicka to miejsce wiecznego spoczynku różnych narodowości i wyznań chrześcijańskich. Ziemia cmentarna kryje prochy powstańców styczniowych, legionistów, żołnierzy I i II wojny światowej. Są również symboliczne groby ofiar obozów zagłady II wojny światowej. Przy głównej alei w pobliżu Kaplicy Grobowej Baronów Reisky znajduje się Grobowiec Rodziny Samuela i Bronisława Kobylańskich oraz Grobowiec właścicieli majątku Jelnia – państwa Radzywińskich.

Na terenie cmentarza znajdują się liczne zabytki o wartości historycznej m.in.

- klasycystyczna Kaplica Grobowa Baronów Reisky'ch zbudowana w pierwszej połowie XIX w., spoczywa w niej m.in. ostatni właściciel Drzewicy – Artur Reisky;

- Grób Nieznanego Żołnierza z 1961 roku z prochami żołnierzy polskich poległych w bitwie pod Parchowcem w 1939 r.

Ważnym elementem historii Drzewicy były niegdyś zakłady Gerlach, które obecnie funkcjonują w bardzo ograniczonym zakresie. Fabryka powstała w już w XVIII wieku, przetrwała zawirowania wojenne i doskonaliła swoje wyroby, równocześnie powiększając obszar swojej działalności, wdrażając nowe technologie. Zakład silnie zurbanizował tereny po wschodniej części miasta, nad Jeziorem Drzewickim.

Kultura

Gmina i Miasto Drzewica posiada bogatą kulturę powiatu opoczyńskiego. Miejscowy folklor kształtował się przez wiele lat, tworząc swoistą kulturę ludową wypełnioną obrzędami, zwyczajami, wierzeniami, pieśniami i tańcem.

Region opoczyński uznany został przez etnografów za jeden z pięciu (poza łęczyckim, łowickim, rawskim, sieradzkim) subregionów, które wypracowały swój własny wzorzec kulturowy. Przekazywany z pokolenia na pokolenie stanowił o ich odrębności.²¹

Region opoczyński wyróżnia w szczególności: strój opoczyński, tkaniny opoczyńskie, charakterystyczne budowle i sprzęty, wycinanki, pisanki oraz plecionkarstwo.

²¹ <http://www.interklasa.pl/>

Na terenie gminy funkcjonują liczne podmioty zajmującą się działalnością kulturalną oraz propagowaniem miejscowych tradycji. Najważniejszą rolę odgrywa:

- Regionalne Centrum Kultury w Drzewicy

Działalność Regionalnego Centrum Kultury w Drzewicy skupia się wokół wykreowania produktu kulturowego trwale promującego region oraz poszerzającego jego ofertę turystyczną. W nowo powstałym obiekcie będącym samorządową instytucją kultury dzięki nowoczesnemu sprzętowi, salom przystosowane do prowadzenia różnorodnych zajęć oraz wysoko wykwalifikowanej kadrze stworzone zostały warunki do bardziej kreatywnego i artystycznego rozwoju różnych grup uczestników. Codzienna praca instruktorska z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi zwiększa uczestnictwo mieszkańców gminy w różnych formach życia kulturalnego oraz sprzyja integrowaniu środowiska. Działalność RCK obejmuje także organizację, obsługę artystyczną i techniczną gminnych imprez kulturalnych, rekreacyjno-sportowych i okolicznościowych.

Do podmiotów, które swoją aktywnością wpływają na kultywowanie lokalnych tradycji należą także:

- Biblioteka Samorządowa Gminy i Miasta w Drzewicy

Biblioteka publiczna w Drzewicy, w skład której wchodzi obecnie wypożyczalnia dla dorosłych i oddział dla dzieci, istnieje od 1948 r. Popularyzacji książki i czytelnictwa służą organizowane przez bibliotekę lekcje biblioteczne i imprezy czytelnicze (konkursy, sesje głośnego czytania, spotkania autorskie, wycieczki, gry i zabawy w czasie ferii zimowych i wakacji letnich). Czytelnicy mogą korzystać także z kilku komputerów z bogatym oprogramowaniem i bezpłatnym dostępem do Internetu oraz drukarek, skanerów, faksu i kserokopiarki.

- Koła Gospodyń Wiejskich

Koła kultywują bogate tradycje ludowej kultury opoczyńskiej oraz zwyczaje i obrzędy ludowe, uczestniczą w lokalnych i regionalnych świątach ludowych oraz targach regionalnych. Głównym celem działalności KGW funkcjonujących w miejscowościach: Brzuza, Idzikowice, Domaszno, Radzice Duże, Radzice Małe, Strzyżów, Trzebina, Żardki, Dąbrówka, Jelnia jest podnoszenie poziomu życia mieszkańców wsi, organizowanie imprez artystycznych i kursów. W ostatnich latach KGW uczestniczyły w targach turystycznych, jarmarkach oraz promowały gminę podczas wyjazdów integracyjnych.

- Świetlice wiejskie

Świetlice stanowią miejsca spotkań przeznaczone do spędzania czasu wolnego, rekreacji, rozwijania zainteresowań i integracji lokalnych społeczności. Na terenie gminy świetlice wiejskie funkcjonują w Dąbrówce, Strzyżowie, Brzustowcu, Zakościele, Trzebini, Radzicach Dużych, Żardkach i Domasznie stanowiąc ważny element służący rozwojowi samorządności lokalnej oraz umacnianiu roli i społeczności lokalnej.

- Ochotnicza Straż Pożarna

Na terenie gminy funkcjonuje 11 Ochotniczych Straży Pożarnych. OSP Drzewica należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG). Pozostałe jednostki działają w miejscowościach: Domaszno, Radzice Duże, Krzczonów, Brzustowiec, Strzyżów, Zakościele, Jelnia, Dąbrówka, Trzebina oraz Żardki. OSP uczestniczą nie tylko bezpośrednio w akcjach ratowniczo-gaśniczych, a także funkcjonują jako alternatywna forma samoorganizowania się społeczeństwa aktywnie działają w obszarze sportu, edukacji oraz kultury²².

- Lokalna Grupa Działania „Nad Drzewiczką”

Stowarzyszenie ma na celu działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Działalność uwzględnia m.in. ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno- kulturowych, rozwój turystyki i sportu oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych.

Na terenie Gminy i Miasta Drzewica działają organizacje pozarządowe. Do najważniejszych z nich należą:

- Towarzystwo Przyjaciół Drzewicy

Towarzystwo realizuje działania z zakresu pielęgnowania kulturowego dziedzictwa narodowego oraz pamięci historycznej. Wydaje kwartalnik „Wieści znad Drzewiczki”, na łamach którego oprócz informacji o historii i zabytkach przekazuje najistotniejsze informacje z życia gminy.

- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło w Drzewicy

Stowarzyszenie wspiera i edukuje chorujących na cukrzycę mieszkańców gminy, udostępnia także osobom chorym Dom samopomocowy

- Stowarzyszenie Działające na rzecz Osób Niepełnosprawnych Budzimy Nadzieję

²² Ochotnicze Straże Pożarne w Polsce - raport z badania 2012, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2013

Stowarzyszenie działa na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym podejmując działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

- Polski Związek Niewidomych Punkt Informacyjno-Konsultacyjny w Drzewicy

Koło zrzesza osoby niewidome i słabowidzące organizując szkolenia z zakresu orientacji przestrzennej i samoobsługi, prelekcje na temat metod rehabilitacji i zasad ich stosowania, a także prelekcje usprawniania widzenia i okulistyczne.

- Drzewickie Centrum Wolontariatu „Ofiarna Dłoń”

Głównym celem organizacji jest niesienie pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Prowadząc Świetlicę Integracyjną w Drzewicy dąży do wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Swoją działalnością wspiera również osoby w wieku emerytalnym i osoby niepełnosprawne. Współpracuje z placówkami oświatowymi, instytucjami publicznymi oraz lokalnymi instytucjami pomocy społecznej.

- Koło Wędkarskie

Koło organizuje zawody wędkarskie dla dorosłych i dzieci, uczestniczy również w zawodach wyjazdowych. Obecnie Koło zrzesza 238 członków.

- Koło Łowieckie „Gerlach”

Koło posiada ponad 65 letnią tradycję. Poza organizacją polowań, wśród których najpopularniejszy, stanowi doroczne święto myśliwych Hubertus. Koło propaguje zwyczaje i kulturę łowiecką

- Uniwersytet Trzeciego Wieku

W 2017 r. zainaugurował działalność UTW. Siedzibą organizacji jest Regionalne Centrum Kultury w Drzewicy. Głównym celem działalności Uniwersytetu jest aktywizacja osób starszych (50+) poprzez wykorzystanie ich potencjału – wiedzy, doświadczenia, umiejętności dla rozwoju społeczeństwa lokalnego.

- Kluby sportowe:

1. Klub Sportowy „Gerlach” istnieje od 1924 r. Klub prowadzi dwie drużyny juniorów i jedną drużynę seniorów. Klub posiada stadion z trybunami dla ok. 1145 osób, pełnowymiarowe boisko z nawierzchnią trawiastą oraz budynek klubowy wyposażony w zaplecze socjalne, sanitarne i magazynowe.
2. Ludowy Klub Kajakowy w Drzewicy istnieje od 1978 r. Klub od 1985 r. był organizatorem się regat kajakowych w Drzewicy, co dwa lata rozgrywano regaty Mistrzostw Polski a po 1999 r. zawody o „Puchar Ziemi Opoczyńskiej”. Na drzewickim torze w roku 2013 odbyła się XIX Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży w Sportach Letnich "Łódzkie 2013".
3. Ludowy Klub Sportowy „Radzice” działa od 1988 r. Klub posiada stadion z pięcioma trybunami o pojemności 51 osób każda, pełnowymiarowe boisko z piłkochwytnymi, parkingiem i boksami dla zawodników rezerwowych.

4. Klub Sportowy „Syrenka Zakościele” - istnieje od 2007 r. Obecnie rozgrywa mecze w Klasie A. Cykliczne imprezy sportowe organizowane na terenie Gminy i Miasta Drzewica: Halowy Turniej w Piłce Nożnej o Puchar Burmistrza Gminy i Miasta Drzewica, Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Burmistrza Gminy i Miasta Drzewica, Turniej w Piłce Siatkowej o Puchar Burmistrza Gminy i Miasta Drzewica, Turniej o Puchar Stanisława Kowalczyka „Brata” czy Spławikowe Zawody Wędkarskie z okazji Dnia Dziecka.

Ważną rolę w pielęgnowaniu tradycji odgrywa kościół rzymskokatolicki. Na terenie gminy funkcjonują tym trzy parafie:

- Parafia Drzewica - Kościół pw. św. Łukasza w Drzewicy
- Parafia Domaszno - Kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Domasznie
- Parafia Radzice Duże - Kościół pw. św. Jadwigi Królowej w Radzicach.

Do wydarzeń, które na stałe wpisały się w kalendarz imprez cyklicznych organizowanych na terenie Gminy i Miasta Drzewica należą:

nazwa wydarzenia	termin	zasięg oddziaływania
Dni Drzewicy	czerwiec/lipiec	regionalny
Dożynki – Święto Plonów	wrzesień	regionalny
Ogólnopolskie Regaty w Slalomie Kajakowym na torze w Drzewicy	wrzesień	krajowy
Rodzinny dzień dziecka	czerwiec	lokalny
Przegląd Muzyki Alternatywnej	lipiec/sierpień	lokalny
Halowy turniej piłki nożnej	luty	regionalny
Turniej piłki nożnej na trawie	sierpień	lokalny
Turniej plażowej piłki siatkowej	lipiec	regionalny
Zawody w kajak polo na Zalewie Drzewickim	lipiec	krajowy
Zawody Wędkarskie	wrzesień	lokalny
Obchody świąt narodowych: 3 maja oraz 11 listopada	maj/listopad	lokalny

Zdjęcie: Dożynki – Święto Plonów

Ponadto na terenie gminy organizowane są także:

- „Sobótki”
- „Letnie Spotkania z Muzyką”
- Ogólnopolski plener malarski pod hasłem „Drzewica w obrazach zaklęta”
- „Noc Świętojańska”

Zagospodarowanie turystyczne

Należy rozumieć jako działalność mającą na celu przystosowanie środowiska geograficznego do potrzeb turystyki i rekreacji²³. Zagospodarowanie turystyczne często nazywane jest bazą materialną turystyki bowiem jego elementy zapewniające prawidłowe funkcjonowanie oraz maksymalne zaspokojenie potrzeb turystów.

W ramach zagospodarowania turystycznego wyróżnić można następujące elementy:

- baza noclegowa: stanowią ją hotele, jak i inne obiekty o charakterze hotelarskim (motele, pensjonaty, zajazdy, schroniska, gospodarstwa agroturystyczne, sanatoria, kwatery prywatne, kempingi, pola biwakowe),
- baza gastronomiczna – tworzą ją wszelkie punkty gastronomiczne zlokalizowane samodzielnie lub w obiektach noclegowych (puby, restauracje, bary, kawiarnie, herbaciarnie, pizzerie, piekarnie, winiarnie, smażalnie ryb, stołówki z zapleczem kuchennym);

²³ W.W. Gaworecki, *Turystyka*, PWE, Warszawa 2007.

- baza towarzysząca – są to urządzenia, których podstawową funkcją jest obsługa ruchu turystycznego. Zostały one wybudowane z przeznaczeniem dla turystów (baseny, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu sportowego, urządzenia sportowe, sieć komunikacyjna, sieć szlaków turystycznych, przystanie i wioski żeglarskie, wyciągi narciarskie, pijalnie wód, tarasy widokowe, miejsca piknikowe, mini ekspozycje przyrodnicze, ścieżki dydaktyczne, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu wodnego, rowerów, przechowalnie bagażu);
- baza paraturystyczna – są to obiekty przeznaczone do obsługi innych potrzeb społeczno-gospodarczych, wynikających głównie z funkcjonowania lokalnych społeczności obszarów odwiedzanych przez turystów, z których w sezonie korzystają turyści (sklepy, kina, teatry, filharmonie, ośrodki zdrowia, placówki pocztowe, banki, biblioteki, ogólnodostępne place zabaw dla dzieci).

Wszystkie urządzenia zagospodarowania turystycznego, ze względu na czas funkcjonowania, można podzielić na:

- obiekty stałe – funkcjonujące przez cały rok, niezależnie od sezonu turystycznego,
- obiekty sezonowe – funkcjonujące tylko w sezonie turystycznym.

Baza noclegowa

Obecnie na terenie Gminy i Miasta Drzewica występują następujące obiekty noclegowe:

- jeden całoroczny obiekt hotelowy z 40 miejscami noclegowymi (*Hotel Restauracja "Zamkowa" w Drzewicy*)
- dwa kempingi z 28 miejscami noclegowymi (*Domki w Drzewicy - Ludowy Klub Kajakowy*)
- dwa gospodarstwa agroturystyczne (*Gospodarstwo Agroturystyczne Celiny i Ryszarda Kalinowskich "Rajski Dworek" w Drzewicy oraz Gospodarstwo Agroturystyczne Zofii i Waldemara Zagdańskich w Radzicach Małych*) z kilkoma miejscami noclegowymi w każdym z gospodarstw
- pokoje gościnne (*Marek Gąsiorowski w Drzewicy, Pokoje do wynajęcia Maria Gapys w Drzewicy*) z kilkunastoma miejscami noclegowymi w dwu i trzyosobowych pokojach gościnnych

Sytuacja Gminy i Miasta Drzewica na tle powiatu i województwa:

Według stanu na koniec lipca 2013 r. w województwie łódzkim funkcjonowało 357 obiektów turystycznych. Wśród nich 44 to obiekty indywidualnego zakwaterowania – pokoje gościnne, kwatery prywatne i kwatery agroturystyczne. Pośród turystycznych obiektów noclegowych 211 należało do kategorii obiektów hotelowych.

W powiecie opoczyńskim wg. danych GUS²⁴ funkcjonuje 8 obiektów, które posiadają ogółem 180 miejsc noclegowych.

Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna wykorzystywana na potrzeby ruchu turystycznego dzieli się na ogólnodostępną (otwartą) i środowiskową (zamkniętą znajdującą się najczęściej w obiektach noclegowych). Wyróżnia się następujące zakłady gastronomiczne:

- zakłady gastronomiczne typu żywieniowego np. restauracje, jadłodajnie, bary szybkiej obsługi, bistra, bary mleczne itp.,
- zakłady gastronomiczne typu uzupełniającego np. kawiarnie, herbaciarnie, winiarnie, cukiernie, puby itp.,
- punkty gastronomiczne np. bufety smażalnie, pijalnie, lodziarnie itp.

Obecnie w obrębie Gminy i Miasta Drzewica występują następujące obiekty:

- restauracje (2)
- kawiarnie (1)
- bary (3)
- pozostałe punkty gastronomiczne (3)

Baza towarzysząca

Ważnym elementem zagospodarowania turystycznego, uzupełniającym bazę noclegową i gastronomiczną, jest baza towarzysząca, która w dużym stopniu decyduje również o atrakcyjności turystycznej gminy. Do bazy towarzyszącej zaliczyć można urządzenia sportowo-rekreacyjne, które umożliwiają turystom uprawianie różnych form rekreacji związanej np. z narciarstwem, sportami wodnymi lub spędzaniem czasu wolnego w formie zabawy i rozrywki²⁵.

Niewątpliwym atutem Gminy i Miasta Drzewica jest szeroka baza sportowo – rekreacyjna, którą tworzą:

- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Drzewicy

Ośrodek zlokalizowany jest nad Zalewem Drzewickim (o powierzchni 65 ha) i oferuje usługi sezonowo tj. od początku maja do połowy września.

Na terenie Ośrodka znajduje się strzeżone miejsce do kąpieli, zadbana plaża, wyciąg do wakeboardingu, dobrze wyposażona wypożyczalnia sprzętu wodnego (w tym narty wodne), dwa place zabaw, boiska do siatkówki plażowej i do kajak polo, a także punkt gastronomiczny i bar. Na terenie Ośrodka organizowane są imprezy plenerowe oraz spływy kajakowe Drzewiczką i Pilicą.

- tor kajakowy w Drzewicy

tor kajakarstwa górskiego w Drzewicy to najnowocześniejszy, jedyny tego typu obiekt w Europie zlokalizowany na nizinach, w centralnej Polsce, na rzece Drzewiczce, drugi po krakowskim, sztuczny tor kajakowy w Polsce. Doskonałe warunki wodne stworzone na rzece Drzewiczce a także idealne ukształtowanie rynnny toru gwarantują doskonałe warunki treningowe zarówno dla młodzieży, jak

²⁵ W. Kurek (red.), *Turystyka*, PWN, Warszawa 2007.

i zaawansowanych kajakarzy. Tor spełnia także wszystkie normy dotyczące organizacji zawodów najwyższej rangi z mistrzostwami świata włącznie.

Parametry techniczne toru kajakowego:

- długość rynny toru: 194,0 m
- szerokość rynny toru: 5,0 do 12,0 m
- spadek dna rynny toru: 1,2 - 4,5 %
- głębokość rynny od dna do korony ścian bocznych: od 1,4 do 2,0 m.

Amatorzy ekstremalnych sportów wodnych znajdą tu dogodne warunki do uprawiania hydrospeed'u i freestyle'u. Na torze w Drzewicy corocznie odbywają się także regaty kajakowe.

- boiska sportowe
 - stadion MGKS DRZEWICA w Drzewicy
 - boisko LKS RADZICE w Radzicach
 - MOJE BOISKO ORLIK 2012 w Drzewicy

oraz boiska piłkarskie z nawierzchnią trawiastą dla drużyn amatorskich zlokalizowane w:

- Brzustowcu
- Świerczynie
- Trzebinie
- Domasznie
- Krzczonowie
- Brzuzie

- Strzyżowie

Istniejącą infrastrukturę uzupełniają dobrze wyposażone zaplecze sportowe funkcjonujących na terenie gminy placówek edukacyjnych w szczególności:

- sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Drzewicy,
- sala sportowa przy Szkole Podstawowej w Radzicach Dużych,
- hala sportowa przy Gimnazjum w Drzewicy,
- sala sportowa w Brzustowcu przy Szkole Podstawowej.

Ponadto bazę sportową uzupełnią 3 siłownie zewnętrzne zlokalizowane przy ścieżce pieszo-rowerowej nad Zalewem Drzewickim i na placu przy boisku „Orlik”.

- *trasy do nordic walkingu*

Ścieżka pieszo-rowerowa przy północnym brzegu zbiornika Zalewu Drzewickiego. Ścieżka jest oznakowana i oświetlona. W Drzewicy przy ścieżce powstał dobrze wyposażony plac zabaw dla dzieci.

- Trasa I Pl. Wolności – ul. Warszawska – ul. Słowackiego – ul. Mostowa – ul. Cmentarna

Spacer rozpoczyna się w historycznym centrum Drzewicy – na rynku (pl. Wolności), którego większość powierzchni zajmuje lipowo-akacjowy park założony w latach pięćdziesiątych. Znajdują się tu 2 pomniki: pierwszy poświęcony żołnierzom poległym w czasie II wojny światowej i drugi – kamień z granitową płytą upamiętniającą pobyt w Drzewicy generała Jana Henryka Dąbrowskiego. Dalej ścieżka prowadzi do placu przy kościele św. Łukasza. Po obejrzeniu kościoła, idąc w kierunku wschodnim ulicą Słowackiego można dotrzeć do ruin starego młyna napędzanego niegdyś wodami Drzewiczki. Szlak prowadzi następnie do ruin XVI wiecznego rezydencjonalnego zamku rodu Drzewickich. Na wschód od zamczyska można podziwiać dwór szlachecki wybudowany na miejscu średniowiecznego kasztelu rycerskiego. Kolejnym cennym miejscem jest cmentarz parafialny, na którym można obejrzeć liczne zabytkowe groby z XIX - XX w. Czas trwania spaceru - ok.35 minut.

– Trasa II Pl. Wolności – Pl. Narutowicza – Pl. Kościuszki – ul. Braci Kobyłańskich – ul. Zdrojowa
Plac Wolności w centrum Drzewicy - to miejsce gdzie można rozpocząć spacer, tematycznie związany z rozwojem metalurgii i działalnością klubu kajakarstwa górskiego. Następnie trasa prowadzi do Warsztatu Terapii Zajęciowej. Przy końcu ulicy znajduje się żelazny krzyż odlany w tutejszej fabryce w latach osiemdziesiątych XIX wieku (z ostatniego wytopu żelaza w spółce Lilpop – Rau – Loewenstein). Kolejnym obiektem na szlaku jest fabryczna firma „GERLACH” S.A., słynąca od stu lat z produkcji nakryć stołowych. Przed bramą po lewej stronie, znajdują się schody, którymi można zejść i przez mostek na kanale fabrycznym udać się w kierunku toru kajakowego (przez większość część roku można tam spotkać trenujących członków klubu). Przekraczając most na spiętrzeniu wody trasa prowadzi nad Jezioro Drzewickie, gdzie można odpocząć i powędrować. Czas trwania spaceru - ok.60 minut.

- *trasy rowerowe*
 - Trasa Szlakiem natury, historii, kultury

Szlak rozpoczyna się w Żardkach, na tzw. Olszowcu i prowadzi przez Żardki do drogi krajowej 728, dalej w kierunku Zakościela do Lasu Parchowiec. Tu na leśnym parkingu znajduje się pierwsza z dużych tablic prezentująca, m.in. mapę szlaku. Następnie trasa prowadzi leśną drogą w stronę drogi powiatowej Ossa - Drzewica, dalej w kierunku Drzewicy, na Plac Wolności, gdzie znajduje się druga duża tablica opisowo- poglądowa. Następnie szlak prowadzi ul. Słowackiego, obok ruin starego młyna, na drewnianą kładkę, a następnie polną drogę w stronę ul. gen. Sikorskiego. Dalej asfaltem w kierunku dworca PKS, gdzie usytuowana została mała tablica, zawierająca, m.in. pomiar tętna. Dalej w kierunku stadionu „Gerlach” i drogi krajowej 728. Po przecięciu drogi krajowej rowerzyści kierują się w kierunku Strzyżowa i Werówki. Dalej szlak prowadzi drogą polną do tzw. Lasu Werowskiego, a następnie przez most na Drzewiczce do drogi powiatowej Drzewica - Radzice Małe. Kolejno do Dąbrówki, gdzie na leśnej drodze umiejscowiona została druga z małych tablic do pomiaru tętna. Następnie należy kierować się leśną drogą w stronę tzw. Żurawiej Góry i dalej, wg. oznakowania w stronę Poświętnego²⁶.

- *szlak kajakowy na Drzewiczce*

Na rzece Drzewiczce tworzącej liczne meandry wytyczone szlaki kajakowe i organizowane spływy trasami:

- Opoczno - Drzewica – czas trwania ok. 5 - 6 godzin,

²⁶ Strategia rozwoju Gminy i Miasta Drzewica na lata 2015-2022

- Drzewica - Nieznamierowica – czas trwania ok. 2 - 3 godziny,
- Drzewica - Odrzywół – czas trwania ok. 4 - 5 godzin,
- Drzewica - Nowe Miasto: dwa etapy: Drzewica - Odrzywół i Odrzywół - Nowe Miasto – czas trwania ok. 10 - 12 godzin.

Baza paraturystyczna

W Gminie i Mieście Drzewica funkcjonuje istniejąca baza handlowo – usługowa, na którą składają się sklepy, stacje benzynowe, banki itd.. Ochronę zdrowia mieszkańców gminy zapewnia: Przychodnia Rejonowa, Podstawowa Opieka Zdrowotna w Drzewicy. Opieka szpitalna dostępna jest dla mieszkańców w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Nowym Mieście nad Pilicą. W gminie miejsko-wiejskiej Drzewica funkcjonują 4 apteki oraz punkt apteczny. Trzy apteki znajdują się w Mieście Drzewica. Wszystkie potrzeby (zarówno mieszkańców jak i turystów) realizowane są na terenie gminy.

Istniejącą infrastrukturę uzupełniają ogólnodostępne place zabaw:

- plac zabaw przy ścieżce pieszo-rowerowej przy północnej stronie Zalewu Drzewickiego,
- plac zabaw na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji w Drzewicy,
- plac zabaw dla dzieci z Przedszkola Samorządowego w Drzewicy,
- place zabaw w sołectwach: Brzuza, Brzustowiec, Dąbrówka, Domaszno, Idzikowice, Jelnia, Krzczonów, Radzice Duże, Radzice Małe, Strzyżów, Świerczyna, Zakościele i Żardki.

Gmina posiada rozwiniętą infrastrukturę techniczną, jest w pełni zwodociągowana i skanalizowana, prowadzi selektywną zbiórkę odpadów.

Dostępność komunikacyjna

Zagospodarowanie regionu i jego sprawne funkcjonowanie w dużym stopniu uzależnione jest od rozmieszczenia i układu sieci dróg, które pełnią ważną rolę w integracji przestrzeni przyczyniając się do osiągania przez niego wymiernych korzyści ekonomicznych w postaci zmniejszenia bezrobocia czy pełniejszego wykorzystania infrastruktury.

Na atrakcyjność turystyczną Gminy i Miasta Drzewica wpływa położenie na terenie powiatu opoczyńskiego, umożliwiające korzystne połączenie komunikacyjne z Warszawą (odległość ok. 100 km), z Łodzią (odległość ok. 90 km), z Radomiem (odległość ok. 60 km), z Kielcami (odległość ok. 80 km). Gmina usytuowana jest korzystnie względem ciągów komunikacyjnych. Przez jej obszar przebiega droga wojewódzka nr 728 łącząca Grójec z drogą krajową nr 7 w Jędrzejowie. Na północ od

Gminy prowadzi droga krajowa nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Koźienice – Kock (do drogi krajowej nr 19). Na południe od Gminy prowadzi zaś droga krajowa nr 12 we fragmencie od Sulejowa przez Opoczno i Radom. Największe węzły drogowe w pobliżu omawianego obszaru znajdują się w Piotrkowie Trybunalskim oraz Radomiu. Wymienione połączenia drogowe uzupełnia podstawowy układ drogowy Gminy złożony z dróg powiatowych i gminnych oraz dróg dojazdowych

Na terenie gminy miejsko-wiejskiej Drzewica usługi przewozowe świadczone są przez komunikację autobusową PKS oraz prywatnego przewoźnika.

Przez teren Gminy i Miasta Drzewica przebiegają szlaki turystyczne, które stanowić mogą alternatywę dla transportu zbiorowego na niewielkich odległościach. Przebiegając przez teren gminy umożliwiają podziwianie najciekawszych walorów przyrodniczych i kulturowych.

Promocja i informacja

Jednym ze sposobów wspierania rozwoju jest promocja gminy, która ma pobudzić jej rozwój gospodarczy rozumiany m.in. jako: wzrost dynamiki gospodarki, nowe inwestycje, napływ odwiedzających itp.

Do najważniejszych działań promocyjne gminy zaliczamy²⁷:

1. Stworzenie pozytywnego wizerunku gmin realizowane m. im. poprzez:
 - obecność w mediach i publicystyce
 - sygnalizowanie swojego istnienia i przyjazny stosunek do turystów (np. ustawianie znaków i umieszczanie informacji na stacjach benzynowych, hotelach itp.);
 - pielęgnowanie i upublicznianie indywidualnego wizerunku gminy – piękno, tradycje, obyczaje;
 - stworzenie i utrzymanie stałego kalendarza podstawowych działań promocyjnych; – organizowanie wydarzeń czyniących z gminy dobrze znane miejsce na mapie, miejsce atrakcyjne.
2. Rozpowszechnianie oferty, informacji o możliwościach:
 - w bazach danych, wykazach, katalogach; im mniej ogólnych, a więcej bardziej ukierunkowanych, wyspecjalizowanych, tym lepiej;
 - na targach i konferencjach tematycznych
 - wśród odwiedzających: plany i informatory, tablice i inne znaki informacyjne;
3. Promocja międzynarodowa.
 - zamieszczanie ofert i informacji w katalogach o zasięgu międzynarodowym;
 - interaktywne bazy danych;
 - zagraniczne targi i wystawy;
 - wystawy międzynarodowe w Polsce.

²⁷ M. Huczek, *Promocja gminy jako sposób wspierania lokalnego rozwoju społeczno- gospodarczego*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, 2007.

Promocja zakłada przekazanie potencjalnym turystom informacji zachęcających ich do odwiedzenia gminy. Biorąc pod uwagę dywersyfikację odbiorców musi uwzględniać zastosowanie różnych technik przekazu. W literaturze przedmiotu dominuje pogląd, iż najlepsze rezultaty osiągane są wtedy, kiedy działania informacyjno-promocyjne kierowane są zarówno na zewnątrz, ale także do własnych mieszkańców.

Celem promocji wewnętrznej jest kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy i miasta, jako miejsca przyjaznego, o wielu walorach, w którym warto mieszkać i do którego warto powracać. W tym obszarze wykorzystywany jest SMS-owy System Informowania Mieszkańców o planowanych imprezach, uroczystościach i zagrożeniach np. atmosferycznych.

Promocja zewnętrzna skutkować ma zwiedzeniem liczby turystów.

Promocja gminy obejmuje działania, które skutkować mają wykreowaniem marki Drzewica. W ramach planowanych działań przewidziano stworzenie projektu komunikacji wizualnej (ulotki, materiały promocyjne itd.) oraz budowę witaczy. Skutkiem podejmowanych ma być wykreowanie atrakcyjnej „osobowości” gminy w oparciu o wartości oraz współpracę z podmiotami podmiotów o charakterze rekreacyjno-kulturalnym.

Działania promocyjne w Gminie i Mieście Drzewica odbywają się w szczególności w oparciu o instytucje kultury, placówki oświatowe, kluby sportowe, koła gospodyń wiejskich oraz organizacje pozarządowe. Program promocji gminy jest spójny z planami promocji powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego. Warto podkreślić, iż promocja gminy odbywa się także w ramach działań realizowanych przez działające na terenie Gminy i Miasta Drzewica organizacje pozarządowe w szczególności LGD „Nad Drzewiczką” oraz LGD „Stowarzyszenie Dolina Pilicy”, którego członkiem jest Gmina i Miasto Drzewica.

Informacje o walorach przyrodniczych i kulturowych gminy, jak i rozwoju społeczno-gospodarczym, zamieszczane są także w publikacjach dotyczących województwa, powiatu, Gminy i Miasta Drzewica jak również w materiałach promocyjnych i wydawnictwach poświęconych gminie.

Najważniejszym źródłem informacji funkcjonującymi na terenie gminy są:

- Strona internetowa Urzędu Gminy i Miasta Drzewica: <http://www.drzewica.pl/>.
- Lokalne media i prasa zapewniając regularną obecność Gminy i Miasta Drzewica w środkach masowego przekazu (Tygodnik Opoczyński TOP, Dziennik Łódzki, Radio Plus Radom, TVP 3 Łódź, media ogólnopolskie)
- Media społecznościowe (facebook) dla propagowania wydarzeń w Gminie i Mieście Drzewica
- Tablice informacyjne oraz bilbordy usytuowane na terenie Gminy i Miasta Drzewica
- Aplikacja mobilna dostępna na urządzenia z systemem android „Gmina-Drzewica”
- Punkt informacji turystycznej znajdujący się w Regionalnym Centrum Kultury w Drzewicy przy ul. Stawowej 27

Ruch turystyczny

Ruch turystyczny rozumiany jest jako przestrzenne przemieszczanie się ludzi, które jest związane z dobrowolną i czasową zmianą miejsca pobytu, środowiska i rytmu życia.²⁸

Podstawowym wskaźnikiem statystycznym obrazującym wykorzystanie istniejącego potencjału turystycznego jest stopień wykorzystania miejsc noclegowych. Miara ta agreguje dwie cechy: liczbę udzielonych noclegów oraz liczbę miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania.

Wg. cyklicznych badań prowadzonych przez Regionalną Organizację Turystyczną Województwa Łódzkiego oraz opracowań GUS wynika, iż w dniu 31 VII 2015 r. w województwie łódzkim zlokalizowane były 352 turystyczne obiekty noclegowe, z których skorzystało 1281,1 tys. osób, w tym 199,7 tys. turystów zagranicznych. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w województwie łódzkim w 2015 r. wyniósł 30,6% i był o 2,7 p. proc. wyższy niż w 2014 r.

W przekroju terytorialnym najwyższy stopień wykorzystania miejsc noclegowych odnotowano w powiatach: poddębickim (42,4%), Łodzi (35,2%) i Skierniewicach (34,9%), a najniższy w powiatach: pajęczańskim (9,4%), zduńskowolskim (10,8%) i **opoczyńskim (16,1%)**. Brak analogicznych danych dla Gminy i Miasta Drzewica.

Rozpatrując liczbę turystów w poszczególnych miesiącach można zauważyć, iż najwięcej turystów odwiedziło województwo łódzkie we wrześniu (131,0 tys.), październiku (125,7 tys.), czerwcu (125,4 tys.) i lipcu (116,9 tys.). Najmniejszą liczbę korzystających z noclegów odnotowano w styczniu (78,2 tys.), lutym (84,6 tys.) i grudniu (86,1 tys.).

W Gminie i Mieście Drzewica, pomimo występowania dużego potencjału turystycznego, słabo rozwinięta baza noclegowa i stosunkowo niski poziom oferowanych usług znacząco obniża ruch turystyczny. Efektywne wykorzystanie turystycznego potencjału oraz inwestycje w jego rozwój spowodują, iż turystyka w przyszłości może stać się ważnym czynnikiem stymulującym wzrost gospodarczy i rozwój gminy.

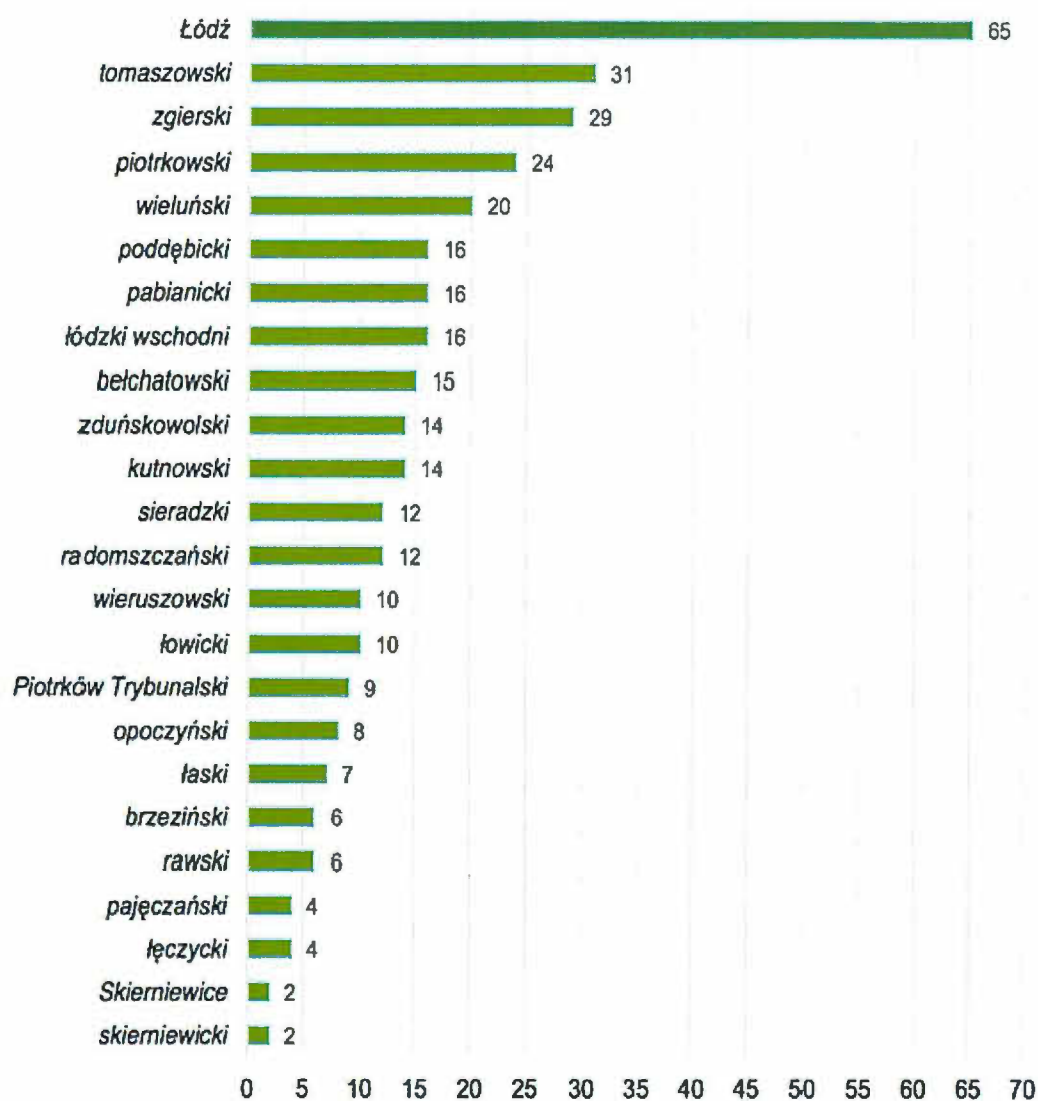
*Liczba turystycznych obiektów noclegowych (woj. łódzkie) wg. powiatów 2015 r.*²⁹

²⁸A. Kowalczyk, *Geografia turystyki*, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa, 2000.

²⁹„Turystyka w województwie łódzkim w 2013 r.”, Informacja Sygnalna, Urząd Statystyczny w Łodzi.

Liczba turystycznych obiektów noclegowych według powiatów w 2015 r.

Stan w dniu 31 VII

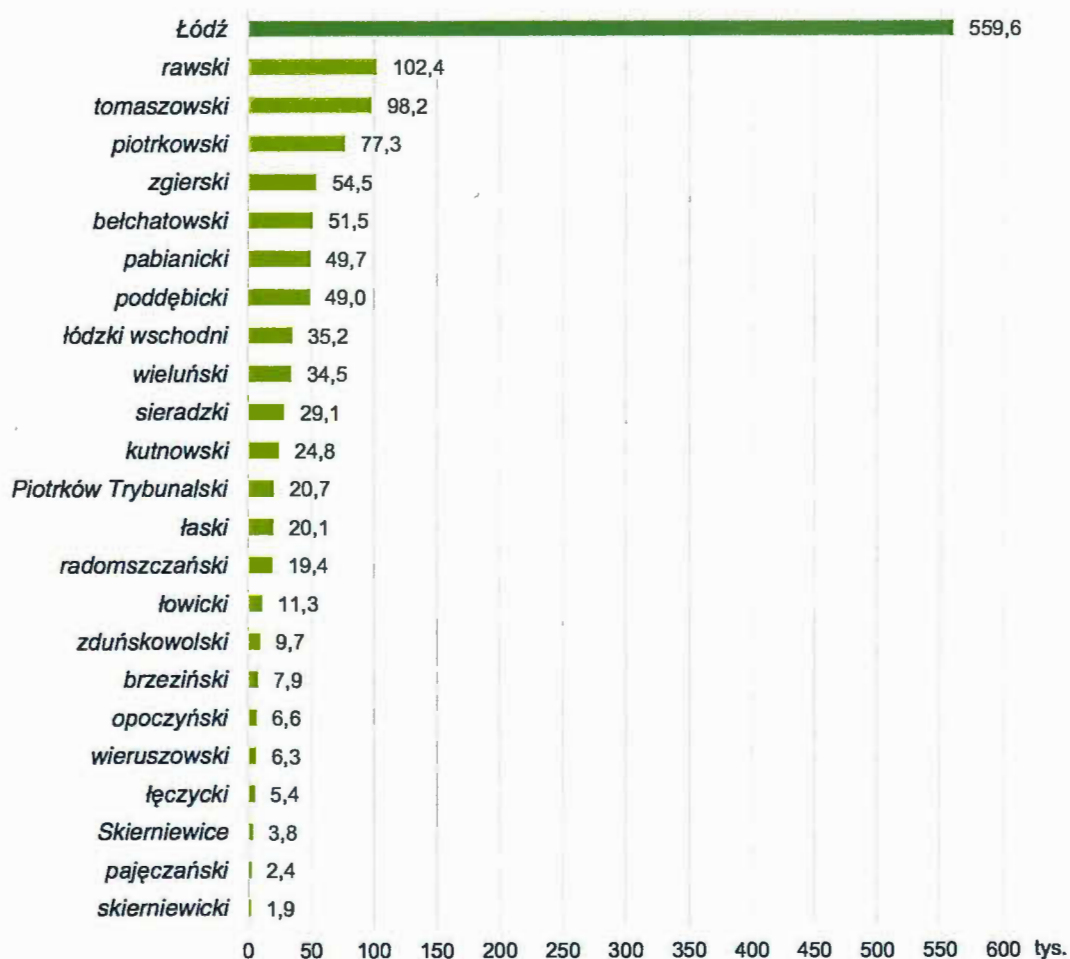

Turyści korzystający z bazy noclegowej (woj. łódzkie) według powiatów 2015³⁰

³⁰ Turystyka w województwie łódzkim w 2013 r.", Informacja Sygnalna, Urząd Statystyczny w Łodzi.

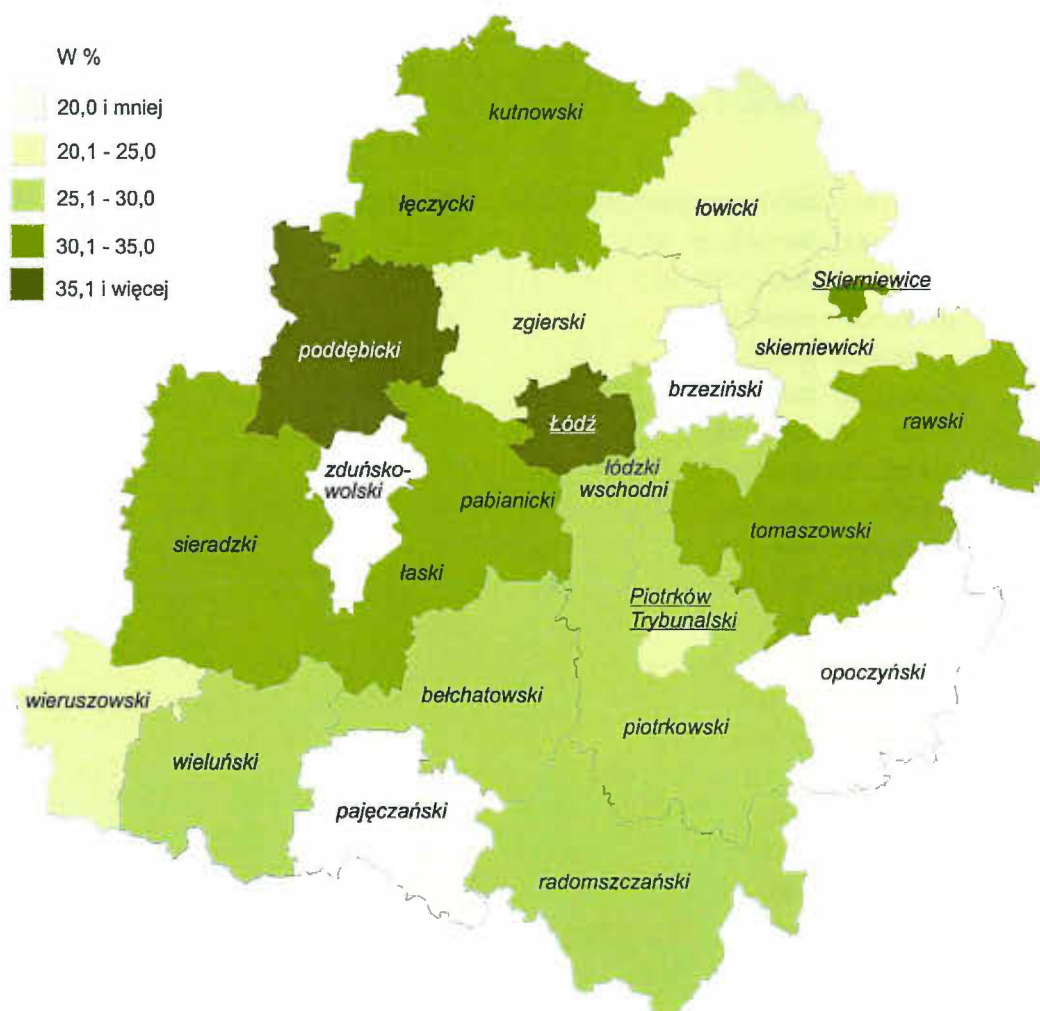
Turyści korzystający z bazy noclegowej turystyki według powiatów w 2015 r.

W ciągu roku

Stopień wykorzystania w ciągu roku miejsc noclegowych w bazie noclegowej turystyki w województwie łódzkim według powiatów w 2015 r.³¹

³¹ ibidem

Wykorzystanie procentowe łóżek cechuje sezonowość: w sezonie letnim kształtuje się na poziomie 72%, natomiast w pozostałych porach roku na poziomie około 30%. Zachodzące w skali globalnej zmiany w turystyce (identyfikowane jako ograniczenie wydatków na podróże zagraniczne, wyjazdy do miejsc bliżej położonych, wyjazdy do miejsc już odwiedzanych) połączone z planami turystów/potencjalnych turystów na temat zwiększenia częstości wypoczynku na wsi (ponad 38% planuje częstsze niż dziś korzystanie z wypoczynku na obszarach wiejskich)³² mogą stać się ważnym czynnikiem dynamizującym rozwój gospodarki turystycznej w Gminie i Mieście Drzewica.

Finanse gminy

Istnieje silny związek pomiędzy rozwojem lokalnym a funkcją turystyczną gminy. Samorząd terytorialny odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarki turystycznej a struktura budżetu określa priorytety danego samorządu terytorialnego. Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje na zadania własne gminy, które obejmują sprawy kultury fizycznej, turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych.

³² „Turystyka wiejska, w tym agroturystyka, jako element zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich” – raport IGiPZ PAN, Warszawa, 2012.

Tabela nr 2. Dochody i wydatki budżetu Gminy i Miasta Drzewica wg. działów w 2015 roku³³

Dochody budżetu gminy wg działów w 2015 r. (%)		Wydatki budżetu gminy wg działów w 2015 r. (%)	
Dochody budżetowe gminy ogółem	100	Wydatki budżetowe gminy ogółem	100
Rolnictwo i łowiectwo	0,8	Rolnictwo i łowiectwo	0,9
Transport i łączność	0,0	Transport i łączność	6,7
Gospodarka mieszkaniowa	0,6	Gospodarka mieszkaniowa	0,9
Administracja publiczna	0,5	Administracja publiczna	10,3
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,6	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,2
Różne rozliczenia	52,2	Różne rozliczenia	0,0
Oświata i wychowanie	3,9	Oświata i wychowanie	44,8
Pomoc społeczna	14,4	Pomoc społeczna	17,4
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,5	Edukacyjna opieka wychowawcza	2,4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2,7	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7,0
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,1	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	4,2
Kultura fizyczna	0,1	Kultura fizyczna	1,2
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	21,5	Działalność usługowa	0,0
Ochrona zdrowia	0,0	Ochrona zdrowia	0,4
Pozostałe	2,1	Pozostałe	2,6

Ustawodawca nakłada na samorząd gminy obowiązek działań w zakresie ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami. Te zadanie powinny mieć przełożenie na kreowanie przestrzeni turystycznej zarządzanego obszaru. Pośrednio wpływ na rozwój turystyki mają inwestycje dotyczące budowy wodociągów, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymywanie i czystości, działania na rzecz lokalnego transportu zbiorowego, czy wreszcie rozwój w zakresie ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa narodowego, które realizowane w ramach zadań własnych, przyczyniają się do wzrostu jakości obsługi ruchu turystycznego³⁴.

³³ Źródło: www.lodz.stat.gov.pl

³⁴ Red. E. Łaźniewska, *Turystyka w rozwoju lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2012

3. POWIĄZANIE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica jest zgodna oraz wpisuje się w cele przyjętych oraz realizowanych dokumentów strategicznych dla każdego szczebla, poczynając od poziomu unijnego poprzez krajowy aż po lokalny. Opracowany dokument jest w pełni komplementarny z wynikającymi z nich rekomendacjami w kontekście kierunków rozwoju turystyki, w tym poprawy atrakcyjności turystycznej oraz wykorzystania potencjału endogenicznego, tj. walorów przyrodniczych i kulturowych do rozwoju społecznego - gospodarczego.

Dokumenty poziomu unijnego

„EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”

Jest dokumentem strategicznym Unii Europejskiej, który opiera się na trzech fundamentalnych podstawach ściśle powiązanych ze sobą, są to:

- rozwój inteligentny – wzrost gospodarki bazującej na wiedzy i innowacjach, oparty na 3 podstawowych elementach: obszarze innowacji, edukacji oraz społeczeństwa cyfrowego,
- rozwój zrównoważony – rozwój gospodarki efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej jest złożony z dwóch kluczowych obszarów: klimat, energia i mobilność oraz konkurencyjność,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wyróżnia się znacznym poziomem zatrudnienia i gwarantuje spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną i skupia się głównie wokół dwóch modułów tj. zatrudnienia i umiejętności oraz walki z ubóstwem.

Turystyka jest tą gałęzią gospodarki, która jednocześnie może stać się innowacyjnym obszarem produktów, promującym przyrodniczo cenne tereny, jak i pozytywnie wpływać na mieszkańców czy turystów.

Dokumenty poziomu krajowego

„Strategia Rozwoju Kraju 2020”. Aktywne Społeczeństwo, Konkurencyjna Gospodarka, Sprawne Państwo

Turystyka nie jest bezpośrednio wskazana w SRK 2020 jednak Koncepcja wpisuje się w następujące cele obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka tj.

- II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki;
 - II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie;
 - II.2.4. Poprawa warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej;
 - II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych;
 - II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego;
 - II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych,
- oraz w cele obszaru strategicznego III. Spójność społeczna i terytorialna, w tym:

III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach.

Nadrzędnym priorytetem Programu jest: wzmocnienie wzrostu nowoczesnej i konkurencyjnej turystyki poprzez stymulowanie rozwoju instytucji i przedsiębiorstw sektora turystyki.

„Program rozwoju turystyki do 2020 roku”

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica wpisuje się w główny cel poniższego dokumentu jakim jest wzmocnienie rozwoju konkurencyjnej i innowacyjnej turystyki poprzez wspieranie przedsiębiorstw, organizacji i instytucji oraz inicjatyw sektora turystyki, z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Cel realizowany będzie realizowany przez cele operacyjne:

Cel operacyjny 1: Rozwój innowacyjności, atrakcyjności, jakości usług i produktów turystycznych, jako czynnika konkurencyjnej gospodarki;

Cel operacyjny 2: Wzmocnienie aktywności społecznej i przedsiębiorczości w sektorze turystyki oraz zwiększenie kompetencji kadr;

Cel operacyjny 3: Promocja priorytetowych obszarów produktów turystycznych kraju i regionów oraz specjalizacji gospodarczych opartych na turystyce;

Cel operacyjny 4: Zagospodarowanie i modernizacja przestrzeni dla rozwoju turystyki i infrastruktury turystycznej, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i przepisów ochrony środowiska.

W ramach podejmowanych działań możliwe będzie stworzenie kompleksowego podejścia do wspierania gospodarki turystycznej oraz aktywizację produktów czy usług turystycznych, co pozwoli rozwinąć innowacyjność i kreatywność sektora turystyki, przy włączeniu przedstawicieli biznesu turystycznego (w tym przede wszystkim MŚP), JST oraz stowarzyszeń i organizacji sektora turystyki.

„Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020”

Założenia koncepcji rozwoju są spójne z kierunkami i celami operacyjnymi Strategii w szczególności:

Filar 1 Spójność gospodarcza, która jest realizowana przez poniższe cele i kierunki strategiczne, która jest realizowana przez cel strategiczny - Region wykorzystujący potencjał endogeniczny do rozwoju inteligentnej gospodarki, oparty na kreatywności i przedsiębiorczości mieszkańców,

Cel operacyjny 2 – nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy,
strategiczny kierunek działań 2.2 kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy

Filar 2 Spójność społeczna, która jest realizowana poprzez cel strategiczny – Aktywne społeczeństwo obywatelskie z dobrym dostępem do usług publicznych sprzyjające włączeniu społecznemu grup wykluczonych,

Cel operacyjny 5 – wysoki standard i dostęp do usług publicznych,
strategiczny kierunek działań 5.3 rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kulturowego, sportu, turystyki i rekreacji;

Filar 3 Spójność przestrzenna, która jest realizowana przez poniższe cele i kierunki strategiczne: cel strategiczny – Zrównoważony rozwój przestrzennego regionu z silnie powiązanym systemem osadniczym z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego,

Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego, realizowany przez strategiczny kierunek działań 8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych.

W nawiązaniu do polityki terytorialno-funkcjonalnej zostały również wyodrębnione obszary funkcjonalne, wśród których znalazło się ZAGŁĘBIE CERAMICZNO-BUDOWLANE OPOCZNO-TOMASZÓW MAZOWIECKI. Za jedno z wyzwań rozwojowych uznano poprawę dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej. Poprawa dostępności komunikacyjnej pozytywnie wpłynie także na atrakcyjność turystyczną gminy.

„Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego”

Wskazane w koncepcji walory przyrodnicze i kulturowe gminy wpisują się w sfery działań oraz cele główne Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego:

Sfera działań: Powiązanie środowiskowe i kulturowe:

Cel główny - *Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych regionu, realizowany przez kierunki działań:*

- Ochrona najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz zapewnienie ciągłości systemu ekologicznego;
- Zachowanie i ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa;
- Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa.

„Koncepcja rozwoju turystyki w województwie łódzkim do 2020”

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica wykazuje pełną zgodność z kierunkami działań określonymi dla rozwoju turystyki w Województwie Łódzkim, do których należą:

- Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej regionu obejmujące budowę, przebudowę, modernizację i renowację obiektów oraz obszarów przeznaczonych na cele turystyczne. W szczególności działaniami tymi powinny być objęte: obszary atrakcyjne pod względem przyrodniczym, które wymagają wzmocnienia infrastrukturą rekreacyjną w celu udostępnienia atrakcji oraz ochrony cennych obszarów przyrodniczych; obiekty dziedzictwa kulturowego, infrastruktury kulturalnej oraz obiekty przemysłowe. Wzmocnienia wymaga również baza noclegowa w obiekty klasy ekonomicznej i konferencyjnej oraz baza gastronomiczna. Realizowane powinny być inwestycje przyczyniające się do tworzenia lub rozwoju produktów regionalnych oraz zarządzania nimi, a także do utrzymania trwałości istniejących oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Województwo Łódzkie realizując zadania w zakresie turystyki dążyć będzie do poprawy dostępności do walorów turystycznych regionu m.in. poprzez rozwój sieci szlaków turystycznych i rozbudowy małej infrastruktury wokół nich. Prowadzone będą

również działania promocyjne mające na celu upowszechnianie rozwoju turystyki na terenie województwa łódzkiego.

- Działania wizerunkowe mające na celu wykreowanie regionu jako obszaru atrakcyjnego turystycznie (m.in. kampanie promujące ofertę turystyczną w regionie, w kraju i zagranicą; wykorzystanie narzędzi promocyjnych do podkreślania walorów turystycznych województwa; informacja turystyczna i upowszechnianie turystyki na terenie województwa poprzez organizację imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych, a także budowanie systemu informacji turystycznej itp.).

„Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020”

Działania wpływające na rozwój turystyki w Gminie i Mieście Drzewica wpisują się w następujące priorytety, cele strategiczne oraz operacyjne określone w Programie rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020 w tym:

Priorytet 1 – Rozwój produktów turystycznych:

Cel strategiczny 1. *Rozwój produktów turystycznych wpływających na kształtowanie turystycznego wizerunku województwa łódzkiego*

Cel operacyjny 1.1. Rozwój nowych, markowych produktów turystycznych o wyraźnej zdolności kreowania wizerunku województwa;

Cel operacyjny 1.2. Zagospodarowanie atrakcji, rozbudowa istniejących produktów turystycznych oraz podnoszenie ich jakości;

Cel operacyjny 1.3. Rozwój lokalnych produktów turystycznych wspierających budowę wizerunku turystycznego województwa.

Priorytet 3 – Rozwój zasobów ludzkich oraz współpraca w obszarze turystyki

Cel strategiczny 3 - *Przygotowanie społecznych podstaw do rozwoju turystyki w województwie łódzkim, w tym przygotowanie kadr dla turystyki, kształtowanie świadomych postaw społecznych oraz tworzenie podstaw współpracy i wsparcia dla turystyki:*

Cel operacyjny 3.2 Podnoszenie świadomości lokalnej tożsamości – kreowanie pozytywnych postaw wśród mieszkańców regionu, w tym również służb publicznych oraz pracowników obsługi turystów.

Priorytet 4 – Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej województwa łódzkiego

Cel strategiczny 4. *Kształtowanie przestrzeni turystycznej województwa do pełnienia funkcji turystycznych oraz rozwój infrastruktury turystycznej:*

Cel operacyjny 4.1. Rozwój podstawowej infrastruktury turystycznej zgodnie z oczekiwaniami rynku odbiorców;

Cel operacyjny 4.2. Kształtowanie i rozwój mikrop przestrzeni turystycznych – rozwój infrastruktury wspierającej budowę produktów turystycznych;

Cel operacyjny 4.3. Podniesienie dostępności komunikacyjnej województwa łódzkiego, w tym ułatwienie dostępu do atrakcji turystycznych.

„Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020”

W latach 2014 – 2020, tak jak i w poprzednim okresie programowania, regiony uznały turystykę jako istotny element rozwoju, co znalazło odzwierciedlenie we wszystkich Regionalnych Programach Operacyjnych (RPO):

Priorytet inwestycyjny 8b wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenia dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój.

Działanie VI.2 Rozwój gospodarki turystycznej, którego celem szczegółowym jest zwiększone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego dla rozwoju gospodarki turystycznej. Działanie przyczyni się do stworzenia warunków do rozwoju gospodarki turystycznej w oparciu o wykorzystanie potencjałów endogenicznych regionu, zidentyfikowanych w polityce terytorialno-funkcjonalnej województwa (SRWŁ 2020).

Dokumenty poziomu lokalnego

„Strategia rozwoju powiatu opoczyńskiego na lata 2014 – 2020”

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica koresponduje w bezpośredni sposób z jednym z trzech strategicznych celów rozwoju powiatu opoczyńskiego jakim jest Rozwój turystyki i rekreacji. W dokumencie wskazano, iż że uwarunkowania krajobrazowe oraz kulturowe stanowią o jego sile, a także ukazują szeroki potencjał do rozwoju wielu form turystyki. Atutem powiatu są liczne zbiorniki wodne z Zalewem Sulejowskim na czele oraz rzeka Pilica. Duża lesistość obszaru, w połączeniu z położeniem w środkowej Polsce na granicy trzech województw, stanowią o turystycznej atrakcyjności Powiatu a tym samym gmin funkcjonujących na jego obszarze. Szczególne predyspozycje powiatu opoczyńskiego podkreślone zostały także w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Turystyczno-Kulturowy Obszar Funkcjonalny rozciągający się wzdłuż doliny rzeki Pilicy został uznany jako jeden z trzech obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki w województwie łódzkim.

Koncepcja rozwoju wpisuje się w realizację Celów operacyjnych:

B.1. Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)

Działaniem priorytetowym będącym jednocześnie podstawowym celem potrzebnym do osiągnięcia znaczącej pozycji powiatu na turystycznej mapie centralnej Polski, jest zagospodarowanie dostępnych terenów, głównie poprzez budowę nowej oraz modernizację istniejącej infrastruktury. Jako jeden z obszarów aktywnego wypoczynku nad wodą wskazany został jak Zalew w Drzewicy.

Pełniejsze wykorzystanie toru kajakarstwa górskiego w Drzewicy i poszerzenie oferty spływów kajakowych na obszar rzeki Pilicy oraz ww. zbiorników wodnych poprzez stworzenie, we współpracy z sąsiednimi JST, zintegrowanej oferty turystycznej powinno stać się jednym z głównych działań

rozwijających aktywną formę wypoczynku w powiecie. W Strategii podkreślono, iż uprzednio należy przygotować zaplecze dla kajakarzy w postaci magazynów, stref odpoczynku oraz właściwie zagospodarowanego nabrzeża.

B.2. Turystyczno-Kulturowy Obszar Funkcjonalny

W ramach celu tematycznego B.2 wskazano na identyfikację wspólnych celów rozwojowych oraz ścisłą współpracę jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego. Jednym z głównych czynników decydujących o powodzeniu działań podjętych w ramach obszaru funkcjonalnego będzie jego właściwa promocja wśród potencjalnych odbiorców.

B.3. Rozwój oferty turystycznej regionu

Atrakcyjna oraz sprofilowana oferta turystyczna przygotowana zostanie na zasadach współpracy władz powiatu opoczyńskiego z gminami wchodzącymi w jego skład oraz innymi ościennymi jednostkami, z którymi łączy go zasoby przyrodnicze takie jak Zalew Sulejowski, Zalew w Drzewicy i Opocznie, rzeka Pilica, czy też parki krajobrazowe. W Strategii zasugerowano zawarcie porozumienia o współpracy, którego statutowym celem będzie współpraca pomiędzy samorządami w celu rozwoju turystyczno – kulturowego regionu opoczyńskiego. Rozwiązanie stanowić będzie stworzenie zintegrowanych pakietów turystycznych oraz przygotowania informacji turystycznej w nowoczesnej formie ze szczególnym naciskiem na działania marketingu internetowego.

Jako kolejne istotne działanie sugeruje się wykonanie jednolitego oznakowania turystycznego - swego rodzaju systemu identyfikacji wizualnej regionu. Szlaki należy oznaczyć w czytelny sposób, przygotować tabliczki informacyjne z miejscami wartymi odwiedzenia. W ramach proponowanych działań w powyższym celu operacyjnym powinno się znaleźć również utworzenie systemu kodów QR, dzięki którym turyści w prosty sposób będą mogli dowiedzieć się istotnych informacji na temat bogatej kultury i historii ziemi opoczyńskiej. Przygotowanie oraz oznaczenie terenu w ten sposób sprawi, że każda osoba posiadająca telefon komórkowy z dostępem do Internetu, przemieszczając się po regionie opoczyńskim, posiadać będzie możliwość zapoznania się interesującymi faktami bez konieczności podróżowania z przewodnikiem.

„Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023”

Założenia koncepcji są spójne z celami strategicznymi, które w Programie wskazane zostały jako:

- poprawa stanu środowiska naturalnego na terenie powiatu w poszczególnych jego obszarach
- ochrona i minimalizacja zagrożeń dla istniejących zasobów przyrodniczych
- zachowanie zasad zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego

Na realizację celów strategicznych składają się działania we wszystkich komponentach ochrony środowiska w tym: Ochrona wód podziemnych i powierzchniowych oraz Ochrona środowiska przyrodniczego rozumiana jako zachowanie obecnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych oraz ich wzmocnienie i właściwe wykorzystanie. Wskazano na właściwe zagospodarowanie terenów

nadrzecznych i zbiorników wodnych a także zachowanie istniejących zbiorników wodnych (ochrona czystości wody) w tym rozbudowę infrastruktury wokół zbiorników w celu wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych. Rozbudowa infrastruktury technicznej i infrastruktury turystycznej, która służyć ma ochronie przyrody, nie może blokować rozwoju turystyki (wyznaczenie i oznakowanie szlaków turystyki pieszej, w tym ścieżek dydaktycznych).

„Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Drzewica na lata 2015-2022”

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica wpisuje się w realizację celu głównego i szczegółowych określonych w Strategii:

Cel główny: *Stworzenie mieszkańcom Gminy i Miasta Drzewica warunków dla wysokiego poziomu życia* oraz cele szczegółowe:

Cel 2: Wsparcie dla przedsiębiorczości oraz aktywizacja zasobów, w szczególności w oparciu o lokalne specjalizacje oraz atrybuty regionu.

realizowany w szczególności poprzez:

- ustawiczne kształcenie osób bezrobotnych, chcących podjąć pracę w nowym zawodzie lub podjąć samodzielną działalność gospodarczą;
- tworzenie dogodnych warunków i wsparcie dla nowopowstających przedsiębiorstw;
- dywersyfikację działalności gospodarczej opartej na rolnictwie.

Podejmowane działania skupić się będą wokół stwarzania dogodnych warunków dla zakładania i rozwoju działalności gospodarczej oraz aktywnej promocji Gminy służącej pozyskiwaniu nowych inwestorów. Realizacja celu przyczyni się także do ograniczenia bezrobocia długotrwałego a także podwyższanie kompetencji bezrobotnych a także pracujących dorosłych mieszkańców Gminy.

Podstawowym czynnikiem wzrostu konkurencyjności gospodarki w gminie jest poprawa kondycji mikro oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Turystyka wpisuje się w omawiany obszar rozwoju działalności gospodarczej.

Cel 3: Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz ład przestrzennego w Gminie i Mieście Drzewica.

Cel realizowany będzie w szczególności poprzez:

- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrody dla promocji Miasta i Gminy Drzewica;
- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrody dla celów turystycznych;

W ramach celu wspierane będą przede wszystkim przedsięwzięcia infrastrukturalne w szczególności: w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami komunalnymi, ochrony przyrody, ochrony przeciwpowodziowej oraz nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, ochrony powietrza. W realizację celu wpisują się inwestycje w zaplecze turystyczno-rekreacyjne.

Cel 4: Pogłębianie procesu odnowy wsi dla utrzymania dziedzictwa historycznego i kulturowego oraz rozwój lokalnych społeczności.

Cel realizowany będzie w szczególności poprzez:

- kontynuację działań prowadzonych w ramach LGD „Nad Drzewiczką”;

- tworzenie i wzmacnianie więzi społecznych dla umocnienia lokalnych tradycji i kultury;
- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego gminy w tworzeniu nowoczesnych form nauczania oraz w procesie promocji Gminy.

Podejmowane działania służyć będą promocji Gminy i Miasta Drzewica poprzez tradycje, obrzędy, lokalne specjały. Realizacja celu przyczyni się do podnoszenia świadomości kulturalnej mieszkańców gminy, tak aby byli oni świadomi historii swojej Ziemi, tradycji i regionalizmów.

Przekazywanie wiedzy kolejnym pokoleniom pozwoli na zachowywanie dziedzictwa kulturowego.

„Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Drzewica (Zmiana III)”

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica jest spójna z celami polityki przestrzennej określonymi w Studium. Dla Gminy i Miasta Drzewica rozwój struktury przestrzennej rozumiany jest w szczególności poprzez:

- rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowej w otoczeniu Zalewu Drzewickiego oraz w miejscowościach położonych nad Drzewiczką i Brzuśnią, związanej z atrakcyjnością przyrodniczą i krajobrazową tego obszaru;
- rozwój usług turystyki (rekreacji weekendowej i pobytowej) oraz budownictwa rekreacji indywidualnej ze szczególną predyspozycją do takiego rozwoju w sąsiedztwie Zalewu Drzewickiego;
- rozwój ścieżek rowerowych w tym ścieżek rowerowych łączących najatrakcyjniejsze obszary gminy.

Partnerskie dokumenty strategiczne

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 LGD „Stowarzyszenie Dolina Pilicy”

Bogate walory przyrodniczo-krajobrazowych gmin zrzeszonych w LGD stanowiącą dla nich szansę dynamicznego rozwoju turystyki i rekreacji. O potencjale regionu stanowią przede wszystkim walory historyczne, regionalne, kulturowe, krajobrazowo-przyrodnicze, uwarunkowania geograficzne, w tym dostępność komunikacyjna i informacyjna, ale też obecność infrastruktury turystycznej (baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, wysoka jakość obsługi turystycznej), także promocja obszaru, informacja turystyczna.

Spółeczność lokalna wskazała na istniejący deficyt oraz konieczność:

- wzbogacenia bazy noclegowo-gastronomicznej (również w postaci pól namiotowych, campingów), przystosowując ją do wymagań aktualnego rynku turystycznego,
- przygotowania mieszkańców do świadczenia tego typu usług,

- atrakcyjnego zagospodarowania czasu turystów poprzez szeroką ofertę lokalnych produktów turystycznych (właściwe przygotowanie szlaków turystycznych, organizacja imprez kulturalno-rekreacyjno-folklorystycznych), w tym jazda konna, wędkarstwo, łowiectwo,
- poprawy komunikacji pozwalającej na wykorzystanie bliskości ważnych aglomeracji miejskich (Warszawa, Łódź, Częstochowa, Kielce, Radom, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki),
- budowy zaplecza turystycznego, okołoturystycznego, zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych,
- rozwinięcia infrastruktury ścieżek rowerowych,
- zapewnienie infrastruktury towarzyszącej w postaci przystani, wiat turystycznych, czy punktów gastronomicznych, wskazując ją jako słabą stronę obszaru.

Wynikające z diagnozy oczekiwania przełożyły się na zdefiniowanie celu głównego:

„Obszar Dolina Pilicy rozwinięty pod względem turystycznym poprzez wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego jako podstawy poprawy jakości życia mieszkańców”.

Realizacja celu dokonywać się będzie poprzez cele szczegółowe: rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej oraz promocja obszaru, w tym produktów i usług lokalnych.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Nad Drzewiczką”

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica jest komplementarna wobec celów ogólnych i szczegółowych przyjętych w dokumencie, które zdefiniowane zostały jako:

Cele ogólne:

- I. Poprawa jakości życia z uwzględnieniem rozwoju dziedzin rekreacji, turystyki i kultury realizowane poprzez
 - Rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej.
 - Promocja obszaru LGD.
 - Rozwój przedsiębiorczości, w tym różnicowanie działalności w kierunku działalności nierolniczej.
- II. Rozwój potencjału społecznego i aktywizacja mieszkańców LGD

Strategia LGD „Nad Drzewiczką” zakłada zwiększenie atrakcyjności turystycznej zbiornika wodnego poprzez budowę m.in. ciągu pieszo – rowerowego, przystani wodnej, mola pływającego. Proponowany ciąg pieszo - rowerowy wokół zbiornika wodnego będzie stanowić komunikacyjne powiązanie szeregu zorganizowanych atrakcji o charakterze dydaktycznym, sportowym i rekreacyjnym, a zaprojektowane place i miejsca relaksu zostały pomyślane w sposób uzasadniający podstawowe motto programu - „wypoczynek z adrenaliną”.

Podejmowane działania mają stymulować rozwój gospodarczy gminy w oparciu o potencjał endogeniczny oraz promocję Gminy i Miasta Drzewica.

4. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT pozwala na całościowe spojrzenie na analizowane zagadnienie dzięki czemu możliwe jest z jednej strony lepsze wykorzystanie możliwości i szans oraz rozwój i wzmocnienie istniejących atutów, z drugiej zaś pozwala uniknąć zagrożeń oraz niwelować słabości. Analiza obejmuje ocenę czterech aspektów: silnych i słabych stron terenu (czynniki wewnętrzne) oraz szans i zagrożeń (czynniki zewnętrzne).

W pierwszej części zostały zidentyfikowane i określone najważniejsze mocne i słabe strony gminy, jako analiza potencjałów endogenicznych, opartych na walorach przyrodniczych, kulturowych, zagospodarowaniu turystycznym oraz dostępności komunikacyjnej. W drugiej części przeanalizowano czynniki zewnętrzne stanowiące szanse i zagrożenia rozwojowe. Analiza SWOT stanowić będzie podstawę do zdefiniowania produktu turystycznego oraz formułowania celów operacyjnych i strategicznych w czasie planowania strategicznego.

Zadaniem samorządu Gminy i Miasta Drzewica będzie ograniczanie słabych stron, unikając pojawiających się zagrożeń i barier oraz umacnianie silnych stron przy wykorzystaniu szans rozwoju turystyki w gminie.

MOCNE STRONY

- Położenie w atrakcyjnym turystycznie powiecie opoczyńskim;
- Położenie geostrategiczne na skraju 3 województw (łódzkiego, mazowieckiego, świętokrzyskiego);
- Jedyne w Polsce slalomowy tor do uprawiania kajakarstwa górskiego na nizinach;
- Walory przyrodnicze i krajobrazowe;
- Walory kulturowe;
- Liczne wydarzenia o charakterze sportowym, kulturalnym i rozrywkowym;
- Dobrze rozwinięta sieć dróg oraz połączeń komunikacyjnych oraz korzystne położenie względem ważniejszych ciągów drogowych;
- Dostępność szlaków rowerowych, kajakowych, samochodowych, pieszych,
- Infrastruktura towarzysząca (m.in. tor kajakowy na rzece Drzewiczce, boiska sportowe, kąpieliska, wypożyczalnia sprzętu);
- Zalew Drzewicki;
- Duża powierzchnia lasów, czyste środowisko;
- Funkcjonowanie stowarzyszeń LGD, Kół Gospodyń Wiejskich, OSP aktywizujących mieszkańców;

SŁABE STRONY

- Niewystarczające wykorzystanie znajdujących się na terenie gminy walorów przyrodniczych i kulturowych (w szczególności w miejscowościach położonych nad Drzewiczką i Brzuśnią);
- Niewystarczająca funkcja turystyczno-wypoczynkowa w otoczeniu Zalewu Drzewickiego;

- Niewystarczające działania wspomagające powstawanie gospodarstw agroturystycznych,
- Słabo wykształcona baza noclegowa oraz gastronomiczna oraz niedobór małej infrastruktury turystycznej np. (parkingi) w tym infrastruktury uwzględniającej potrzeby osób niepełnosprawnych;
- Niewystarczająca długość ścieżek rowerowych w szczególności ścieżek rowerowych łączących najatrakcyjniejsze obszary gminy;
- Niewystarczające wydatki budżetowe na infrastrukturę turystyczną i promocję;
- Niewystarczająca oznakowanie turystyczne regionu oraz mała rozpoznawalność Gminy i Miasta Drzewica;
- Niewystarczająca promocja gminy;
- Zły stan obiektów zabytkowych;
- Sezonowość oferty;
- Niewystarczająca współpraca jednostek samorządu terytorialnego z sąsiadującymi gminami;
- Stosunkowo wysoki poziom bezrobocia;
- Brak poczucia wspólnoty lokalnej i identyfikacji z gminą.

SZANSE

- Wzrastająca mobilność mieszkańców Polski;
- Rosnąca popularność turystyki wiejskiej i agroturystyki;
- Rosnące zainteresowanie turystów aktywnym wypoczynkiem;
- Wykorzystanie cennych walorów gminy w celu jej promocji, a także rozwoju drobnej przedsiębiorczości;
- Wzrost zainteresowania gospodarką turystyczną jako czynnika wpływającego na rozwój społeczno-gospodarczy danego obszaru;
- Bliskość ośrodków miejskich z obszaru trzech województw wpływających na zainteresowanie turystyką wypoczynkową i aktywną;
- Potencjał do rozwoju gospodarki turystycznej w województwie łódzkim związany z niewystarczającą bazą turystyczną przy zapotrzebowaniu mieszkańców regionu na usługi „czasu wolnego”;
- Wzrost dochodów mieszkańców Polski
- Dostępność środków zewnętrznych w tym funduszy UE na lata 2014-2020.

ZAGROŻENIA

- Duża konkurencja w pozyskiwaniu środków zewnętrznych;
- Konkurencja atrakcyjnych turystycznie gmin w województwie łódzkim;
- Brak kapitału skłonnego do inwestowania na terenach wiejsko-miejskich ;
- Stały wzrost wymagań i oczekiwań turystów – w zakresie produktów turystycznych;
- Niewystarczający rozwój turystyki aktywnej oraz bazy turystycznej rekreacyjnej i sportowej;

- Dość wysoki udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz niskie kwalifikacje osób bezrobotnych;
- Niedopasowanie wykształcenia do potrzeb rynku pracy;
- Brak dostatecznej informacji o atrakcyjności turystycznej Gminy i Miasta Drzewica.

5. KIERUNKI ORAZ WYKAZ DZIAŁAŃ ROZWOJU GOSPODARKI TURYSTYCZNEJ

Gmina wykonuje zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz zadania zlecone o charakterze obowiązkowym. Zadania własne gminy obejmują sprawy związane z infrastrukturą techniczną, infrastrukturą społeczną, porządkiem i bezpieczeństwem publicznym, a także ładem przestrzennym i ekologicznym. Wśród zadań własnych gminy, wskazanych w ustawie o samorządzie gminnym, znajdują się m.in. zadania związane z kulturą fizyczną i turystyką, w tym terenami rekreacyjnymi i urządzeniami sportowymi. Ponadto ustawa o usługach turystycznych przypisała gminom realizację zadań związanych m.in. z prowadzeniem ewidencji pól biwakowych oraz tzw. innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Do zadań gminy należy również promocja turystyczna gminy, podejmowanie współpracy ze stowarzyszeniami turystycznymi, utrzymywanie szlaków turystycznych przebiegających przez gminę oraz bazy turystycznej, prowadzenie ewidencji działalności gospodarczej, w tym związanej z branżą turystyczną.

Kluczowym elementem wpływającym na możliwości rozwoju gospodarki turystycznej w gminie jest wyznaczanie kierunków rozwoju turystyki na swoim terenie. Odnosić się one powinny do uwarunkowań turystycznych gminy, które decydują o zakresie działań w sferze turystyki, a więc do walorów krajobrazowych, atrakcji turystycznych i krajoznawczych, położenia geograficznego, układów komunikacyjnych, stanu zagospodarowania turystycznego itp. Do opracowania założeń kierunków rozwoju turystyki przydatnym narzędziem jest metoda analizy SWOT.

Koncepcja Rozwoju Gospodarki Turystycznej Gminy i Miasta Drzewica zgodnie z zasadą planowania strategicznego, wyznacza kierunki działań rozwoju gospodarki turystycznej w gminie zgodne z zasadniczymi dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego oraz wojewódzkiego. Kierunki te oparte są na endogenicznych potencjałach, które wynikają ze specyficznych uwarunkowań i zasobów przyrodniczych, przestrzennych i kulturowych gminy. Ich realizacja sprzyjać będzie rozwojowi przedsiębiorczości i gospodarki turystycznej, w tym tworzeniu warunków dla powstawania nowych miejsc pracy oraz zapewnienia trwałości już istniejących.

Opracowana diagnoza stanu Gminy i Miasta Drzewica, analiza SWOT oraz analiza potencjałów endogenicznych pozwoliła na:

- określenie stanu zasobów turystycznych Gminy i Miasta Drzewica;
- wskazanie roli turystyki jako jednego z czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy;
- określanie obszarów priorytetowych rozwoju turystyki w gminie.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne Gminy i Miasta Drzewica działania związane z rozwojem turystyki powinny zmierzać do:

- budowy infrastruktury turystycznej oraz infrastruktury towarzyszącej;

- prowadzenia wspólnej promocji gminy z LGD „Stowarzyszenie Dolina Pilicy„ oraz LGD „Nad Drzewiczką”; powiatem opoczyńskim;
- dywersyfikacji lokalnej gospodarki, opartej m.in. na produktach i wydarzeniach lokalnych;
- podnoszenia świadomości turystycznej wśród społeczności lokalnej;
- podejmowania wysiłków zmierzających do wydłużenia sezonu turystycznego;
- wspierania turystyki na obszarach wiejskich jako uzupełniającego źródła dochodów.

Władze i Miasta Drzewica prowadząc działania ukierunkowane na rozwój społeczno-gospodarczy gminy zmierzać będą do wspierania przedsiębiorstw inwestujących w rozwój turystyki, preferując taką działalność inwestorów, w której uwzględnia się następujące aspekty:

- zwiększenie potencjału turystycznego gminy, w tym tworzenie nowych atrakcji turystycznych oraz poprawę zagospodarowania turystycznego poprzez rozbudowę m.in. bazy noclegowej, gastronomicznej oraz towarzyszącej;
- wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego;
- wzrost zatrudnienia;
- ochronę środowiska przyrodniczego i społecznego.

Wskazania kierunków realizacji działań służących rozwojowi gospodarki turystycznej w Gminie i Mieście Drzewica

Postępująca złożoność współczesnych procesów rozwojowych w połączeniu z dynamiką zmian zachodzących na rynku powoduje, że działalność turystyczna jednostek terytorialnych wymaga odpowiedniej organizacji działań. Samorząd Gminy i Miasta Drzewica zmierzać będzie do realizacji następujących działań wynikających z wyżej określonych kierunków rozwoju gospodarki turystycznej:

Priorytet I: Zagospodarowanie i modernizacja przestrzeni dla rozwoju turystyki

1. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej dostosowanej do potrzeb turystów z niepełnosprawnościami.
2. Zagospodarowanie przestrzeni turystycznej i rekreacyjnej
3. Wspieranie działań na rzecz kreowania nowych form turystyki np. turystyka aktywna

Priorytet II: Zachowanie oraz poprawa stanu środowiska naturalnego i ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych gminy

1. Wspierania odnowy i zachowania dóbr kultury oraz nadania im nowych funkcji turystycznych
2. Wspieranie działań na rzecz kształtowania świadomości mieszkańców opartej na historycznej, kulturowej różnorodności gminy

Priorytet III: Zintensyfikowanie działań promocyjnych i informacyjnych

1. Rozwój kompleksowego systemu informacji i identyfikacji wizualnej

2. Promocja regionalnych i lokalnych produktów turystycznych i specjalizacji w sektorze turystycznym

Priorytet IV: Rozwój przedsiębiorczości (w tym pracy na własny rachunek) w oparciu o walory turystyczne gminy

1. Rozwój działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw w sektorze turystycznym.
2. Aktywizacja osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo.

Rekomendowane powyżej działania służące kształtowaniu oferty turystycznej Gminy i Miasta Drzewica powinny być wdrażane przy szerokim współdziałaniu zarówno podmiotów publicznych, jak i prywatnych w szczególności:

- jednostki samorządu terytorialnego
- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły/związki wyznaniowe,
- inne podmioty publiczne.

Współdziałanie ww. podmiotów sprzyjać będą tworzeniu produktów turystycznych zarówno lokalnych, jak i regionalnych.

Władze lokalne w coraz większym stopniu zdając sobie sprawę z korzyści, jakie może przynieść rozwój turystyki, który stwarza wszechstronne możliwości rozwoju gmin i regionów.

Do najważniejszych korzyści, jakie może przynosić społecznościom lokalnym to:

- nowe miejsca pracy i dodatkowe dochody mieszkańców,
- poważne zasilanie lokalnego budżetu,
- rozwój infrastruktury, z której może korzystać także lokalna społeczność, co wpływa bardzo korzystnie na poprawę jakości jej codziennego życia,
- wzrost zainteresowania lokalnymi atrakcjami turystycznymi (kultura ludowa, przyroda, sztuka, rzemiosło) wśród społeczności i władzy lokalnej, a w konsekwencji troska o ich ochronę oraz efektywne wykorzystanie,
- nowe przedsięwzięcia i nowe możliwości inwestowania,
- napływ nowych technologii,
- nowe rynki zbytu dla lokalnych produktów itd.

Rozwój turystyki może być ważnym elementem poprawy konkurencyjności gminy, w wyniku którego możliwe jest powstanie efektów pozytywnych na płaszczyźnie ekonomicznej, społecznej i ekologicznej. Najbardziej oczekiwane korzyści wynikające z rozwoju turystyki w gminie to: tworzenie nowych miejsc pracy oraz wzrost dochodów, zwiększenie zaangażowania podmiotów w działania turystyczne, kulturalne i sportowo-rekreacyjne co w efekcie końcowym prowadzi do poprawy życia

mieszkańców. Turystyka stymuluje też rozwój regionalnej przedsiębiorczości, szczególnie w sektorze MSP, w ten sposób powstałe dochody z działalności turystycznej pozostają w gminie.

Potencjalne źródła finansowania

Przedsięwzięcia związane z realizacją Koncepcji będą finansowane w oparciu o środki:

budżet JST, budżet państwa, środki zewnętrzne (w tym Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020), środki własne pozostałych podmiotów.

Na terenie Gminy i Miasta Drzewica z sukcesem realizowane są działania sprzyjające poprawie atrakcyjności turystycznej poprzez m.in. projekty związane z poprawą infrastruktury turystycznej, technicznej, sportowej, ochroną środowiska naturalnego.

Gminy realizowała także liczne projekty o charakterze edukacyjnym, kulturalnym oraz działania służące promocji Gminy i Miasta Drzewica. Łączna wartość uzyskanego dofinansowania w latach 2005-2017 wyniosła **14 848 773 zł**.

Poniżej wykaz przykładowych projektów realizowanych przez Gminę i Miasto Drzewica w latach 2005-2017

Lp	tytuł projektu	wartość projektu	nazwa programu	okres realizacji	realizator projektu
1	Zagospodarowanie terenu wokół toru kajakowego i zalewu w Drzewicy	396 794,64	SPO ROL	2006	Gmina i Miasto Drzewica
2	Centra kształcenia na odległość na wsiach	66 309,01	SPO RZL	2008	Gmina i Miasto Drzewica
3	Wsparcie systemu ratowniczo-gaśniczego powiatu opoczyńskiego poprzez zakup pojazdu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Drzewica	636 240,00	RPO WŁ	2010	Gmina i Miasto Drzewica
4	Budowa Regionalnego Centrum Kultury w Drzewicy	11 574 160,46	RPO WŁ	2010-2014	Gmina i Miasto Drzewica
5	Budowa zintegrowanego systemu e-Uслуг Publicznych Województwa Łódzkiego (Wrota Regionu Łódzkiego)	128 296,42	RPO WŁ	2009-2015	Gmina i Miasto Drzewica
6	Remont Placu Wolności w Drzewicy	788 091,92	PROW	2010	Gmina i Miasto Drzewica
7	Przebudowa i rozbudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania budynku strażnicy OSP w miejscowości Strzyżów z przeznaczeniem na świetlicę wiejską	368 379,62	PROW	2009-2010	Gmina i Miasto Drzewica

8	Przebudowa i rozbudowa wraz ze zmianą sposobu użytkowania budynku strażnicy OSP w miejscowości Dąbrówka z przeznaczeniem na świetlicę wiejską	455 025,16	PROW	2010-2011	Gmina i Miasto Drzewica
9	Przebudowa i rozbudowa istniejącego budynku strażnicy OSP wraz ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską w Domasznie	333 229,27	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
10	Rozbudowa i wyposażenie wraz ze zmianą sposobu użytkowania strażnicy OSP w. Zakościele z przeznaczeniem na świetlicę wiejską	194 657,58	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
11	i wyposażenie budynku OSP w Trzebinie z przeznaczeniem na świetlicę wiejską	322 544,15	PROW	2014	Gmina i Miasto Drzewica
12	Program zwiększenia atrakcyjności turystycznej Zalewu Drzewickiego-etap 1 (ścieżka pieszo-rowerowa, oświetlenie, plac zabaw, pomost pływający)	448 614,98	PROW	2010	Gmina i Miasto Drzewica
13	Remont stadionu MGKS "Gerlach" Drzewica w Drzewicy	1 226 726,76	PROW	2013-2014	Gmina i Miasto Drzewica
14	Przebudowa boiska LKS "Radzice" w Radzicach Dużych	545 947,64	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
15	Budowa placu zabaw i boiska w miejscowości Brzuza	120 706,67	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
16	Budowa placu zabaw w miejscowości Radzice Małe	69 065,08	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
17	Budowa placów zabaw w miejscowościach Domaszno i Dąbrówka	50 428,80	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
18	Budowa placu zabaw w miejscowości Radzice Duże	35 669,40	PROW	2014	Gmina i Miasto Drzewica
19	Budowa siłowni zewnętrznych w miejscowości Drzewica	39 999,60	PROW	2014	Gmina i Miasto Drzewica
20	Budowa zbiornika wyrównawczego	437 492,48	PROW	2009	Gmina i Miasto

	wody pitnej na terenie stacji uzdatniania wody w Strzyżowie				Drzewica
21	Remont infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Drzewica	1 452 650,56	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
22	Instalacja pomp ciepła i kolektorów użyteczności publicznej w gminie Drzewica	2 218 565,96	PROW	2012-2013	Gmina i Miasto Drzewica
23	Budowa odcinków sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Strzyżów, Dąbrówka, Zakościele oraz odcinka sieci wodociągowej w miejscowości Strzyżów	527 592,06	PROW	2014	Gmina i Miasto Drzewica
24	Organizacja Dożynek Powiatowo-Gminnych w Drzewicy	39 763,73	PROW	2010	Gmina i Miasto Drzewica
25	Kultywowanie tradycji ludowych na terenie gminy Drzewica poprzez organizację dożynek gminnych	33 970,45	PROW	2014	Gmina i Miasto Drzewica
26	Organizacja imprez kulturalnych i sportowych na terenie gminy Drzewica	59 921,31	PROW	2013	Gmina i Miasto Drzewica
27	Wydanie folderu i kalendarza promocyjno-informacyjnego Gminy i Miasta Drzewica	27 159,00	PROW	2012	Gmina i Miasto Drzewica
28	Aktywizacja i integracja kobiet w Gminie Drzewica	50 000,00	PO KL	2010	Gmina i Miasto Drzewica
29	Budowanie tożsamości Lokalnej mieszkańców	49 997,00	PO KL	2008-2009	Gmina i Miasto Drzewica
30	Dożynki Gminne Krzczonów 2009	49 740,00	PO KL	2009	Gmina i Miasto Drzewica
31	Indywidualizacja nauczania i wychowania uczniów klas I-III w Gminie Drzewica	205 220,40	PO KL	2012-2013	ZEAS
32	Nowoczesne oddziały przedszkolne w Gminie i Mieście Drzewica	366 090,75	PO KL	2015	ZEAS
33	Uwierz w siebie	1 574 271,67	PO KL	2008-2015	MGOPS
34	Ochrona środowiska naturalnego Gminy Drzewica poprzez	-----	PO liŚ	2014-2015	Gmina i Miasto Drzewica

	opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej				
	Budowa placu zabaw w miejscowości Trzebina	22 700,00	dotacja celowa z budżetu Województwa Łódzkiego	2016	Gmina i Miasto Drzewica
	Przebudowa boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Domasznie oraz boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Radzicach Dużych	431 902,55	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwo Sportu i Turystyki	2017	Gmina i Miasto Drzewica
	Termomodernizacja i remont budynku Urzędu Gminy i Miasta w Drzewicy	2 369 999,37	RPO WŁ na lata 2014-2020	2017	Gmina i Miasto Drzewica

Najważniejsze projekty planowane do realizacji, które mają wpływ na rozwój gospodarki turystycznej w skali lokalnej oraz regionalnej przedstawia tabela poniżej:

Tabela: Wybrane zadania inwestycyjne zaplanowane do realizacji przez Gminę i Miasto Drzewica w pływające na rozwój gospodarki turystycznej

I.p.	NAZWA PROJEKTU	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
1.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wokół Zalewu Drzewickiego – II etap	środki własne
2.	Rewitalizacja Miasta Drzewica – I etap	środki własne/RPO WŁ
3.	Ochrona środowiska naturalnego Gminy i Miasta Drzewica poprzez instalację odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych	środki własne/RPO WŁ
4.	Termomodernizacja i remont budynku Urzędu Gminy i Miasta w Drzewicy	środki własne/RPO WŁ
5.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Jelnia	środki własne
6.	Przebudowa drogi Nr 3111E w Radzicach Dużych	środki własne
7.	Budowa drogi gminnej Krzczonów-Trzebinia	środki własne
8.	Rozbudowa drogi powiatowej Nr 3109E na odcinku granica gminy Opoczno/Drzewica - Radzice Małe i drogi powiatowej Nr 3111E na odcinku Radzice Małe - Radzice Duże etap IV Brzuza - Radzice Małe	środki własne/Powiat Opoczyński
9.	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej miasta Drzewica: 1. Zagospodarowanie terenów turystyczno-rekreacyjnych nad Zalewem Drzewickim 2. Budowa torów do ekstremalnej jazdy rowerowej	RPO WŁ na lata 2014-2020

6. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Turystyka jest i może być istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego regionów, chociaż nie jest ona zjawiskiem niezmiennym w czasie. Współczesny turysta staje się konsumentem coraz bardziej wymagającym i oczekującym oferty dostosowanej do jego indywidualnych potrzeb i oczekiwań. Rosnąca mobilność i poziom dochodów społeczeństwa powodują, że podróże turystyczne stają się coraz bardziej popularne. Częste wyjazdy sprawiają, że turyści poszukują nowych ofert, które nie są standardowe i charakteryzują się pewną unikatowością. Podobnie po stronie podaży turystycznej obserwuje się coraz większą konkurencję pomiędzy przedsiębiorstwami i regionami turystycznymi. W wielu przypadkach turystyka rozwijana jest w regionach, które jeszcze do niedawna nie były postrzegane jako atrakcyjne turystycznie. Rywalizacja o odwiedzających zmusza do tworzenia unikatowej oferty, która przez turystów nie będzie postrzegana jako produkt masowy.

Wykreowanie produktu turystycznego ułatwia także doskonałe położenie geograficzne powiatu opoczyńskiego w połowie drogi między najważniejszymi geograficznymi regionami Polski (morze, góry). Region cechuje także tradycja wypoczynku wakacyjnego i letniskowego, która związana jest z rozwiniętą siecią rzeczną. Istniejące walory przyrodnicze pozwalają na rozwój turystyki specjalistycznej związanej z wodą a Gmina i Miasto Drzewica może na powrót stać się miejscem wypoczynku letniego dla mieszkańców aglomeracji łódzkiej, woj. mazowieckiego czy świętokrzyskiego.³⁵

Walory specjalistyczne Gminy i Miasta Drzewica (m.in. tor kajakowy) umożliwią uprawianie sportów wodnych. Turystyka aktywna wykorzystująca zarówno już istniejącą infrastrukturę, jak i prognozowane inwestycje skupiające się wokół istniejących walorów przyrodniczych np. Zalew Drzewicki stanowić będzie bez wątpienia najważniejszy atut gminy.

Szczególą rolę w promocji oraz kreowaniu pozytywnego wizerunku regionu odgrywają jednostki samorządu terytorialnego.

Wykreowanie produktu turystycznego możliwe będzie dzięki odpowiedniemu wykorzystaniu największych atrakcji turystycznych gminy jak i istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Istnieje konieczność podejmowania działań służących zarówno niwelowaniu barier ograniczających rozwój turystyki, do których należą m.in. słaba promocja gminy oraz podejmowania działań przyczyniających się do jej rozwoju m.in. inwestycje w nową infrastrukturę.

Realizowane projekty koncentrować się będą na wzmacnianiu mocnych stron oraz ograniczaniu barier, skutkujących w szczególności:

³⁵ Kozłowski R. (red). *Strategiczne znaczenie dróg ekspresowych S-8 (Wrocław-Łódź), S-74 i S-12 dla rozwoju Polski Środkowo-Wschodniej, Koncepcja centrum wypoczynkowo-edukacyjnego Polski Środkowo-Wschodniej – powiaty tomaszowski, opoczyński wraz z regionem świętokrzyskim, Łódź 2008.*

- zainteresowaniu turystów Gminą i Miastem Drzewica jako atrakcyjnym miejscem do uprawiania różnych form turystyki,
- polepszeniu turystycznego wizerunku gminy poprzez odpowiednią promocję i informację,
- poprawie jakości bazy turystycznej i usług oraz powstawaniu nowej infrastruktury turystycznej,
- zapewnieniu dodatkowych atrakcji turystycznych w gminie,
- wspomaganie rozwoju drobnej przedsiębiorczości oraz usług świadczonych przez ludność miejscową.

Bibliografia:

1. Gaworecki W.W., *Turystyka*, PWE, Warszawa 2007.
2. Huczek M., *Promocja gminy jako sposób wspierania lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, 2007.
3. Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny*, PWE, Warszawa 2005.
4. Kowalczyk A., *Geografia turystyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2000.
5. Kozłowski R. (red.). *Strategiczne znaczenie dróg ekspresowych S-8 (Wrocław-Łódź), S-74 i S-12 dla rozwoju Polski Środkowo-Wschodniej, Koncepcja centrum wypoczynkowo-edukacyjnego Polski Środkowo-Wschodniej – powiaty tomaszowski, opoczyński wraz z regionem świętokrzyskim*, Łódź 2008.
6. Kruczek Z., *Polska – geografia atrakcji turystycznych*, Wydawnictwo Proksenia, Kraków 2005.
7. Kurek W. (red.), *Turystyka*, PWN, Warszawa 2007.
8. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski I., *Geografia turystyki Polski*, PWN, Warszawa 2008.
9. Łażniewska E., (red.) *Turystyka w rozwoju lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2012
10. Panasiuk A., *Zagospodarowanie turystyczne jako warunek rozwoju regionalnego*, w: "Rola turystyki w gospodarce regionu", red. J. Wyrzykowski, WSH, Wrocław 2007.
11. Rogalewski O., (red.), *Podstawy gospodarki przestrzennej w turystyce*, SGPiS, Warszawa, 1972.
12. Warszńska J., Jackowski A., *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa 1978.
13. Wyrzykowski J., *Geograficzne uwarunkowania rozwoju urlopowej turystyki wypoczynkowej w Polsce*, Wrocław, 1986.
14. „Ochotnicze Straże Pożarne w Polsce - raport z badania 2012”, Stowarzyszenie Klor/Jęzior, 2013.
15. „Turystyka w województwie łódzkim w 2013 r.”, Informacja Sygnalna, Urząd Statystyczny w Łodzi.
16. „Turystyka wiejska, w tym agroturystyka, jako element zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich” – raport IGiPZ PAN, Warszawa, 2012.
17. Komunikat GUS „Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg. województw, podregionów i powiatów. Stan w końcu stycznia 2017 r.”

Pozostałe źródła:

1. Program rozwoju turystyki do 2020, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, 2015.
2. Łódzkie 2016- 2017 Przewodnik Turystyczny, ROT.
3. Badanie potencjałów i specjalizacji polskich regionów - synteza, Województwo Łódzkie Łódź, 2013.
4. Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim na lata 2007-2020, PART, Warszawa, 2007.
5. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.
6. Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
7. Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Drzewica na lata 2015 – 2022.
8. Program Rewitalizacji Gminy i Miasta Drzewica na lata 2016 – 2022.
9. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Drzewica. (Zmiana III).
10. Strategia rozwoju powiatu opoczyńskiego na lata 2014 – 2020.
11. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023.
12. Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 LGD „Stowarzyszenie Dolina Pilicy”.
13. Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Nad Drzewiczką”.
14. www.drzewica.PL
15. [www. bdl.stat.gov.pl/BDL/start](http://www.bdl.stat.gov.pl/BDL/start)
16. <http://libra.ibuk.pl/>
17. <http://www.interklasa.pl/>
18. www.turystykakulturowa.org
19. [www. stat.gov.pl/statystyka-regionalna/](http://www.stat.gov.pl/statystyka-regionalna/)
20. <http://www.lkkdrzewica.pl>
21. <http://www.polskaniezwykla.pl>
22. <http://www.polskieszlaki.pl/drzewica.html>
23. <http://www.poswojsku.pl/turystyka/Piotrkow-Opoczno-Drzewica.html>
24. http://www.rotwl.pl/atrakcje_turystyczne_regionu_lodzkiego
25. <http://www.drzewiczka.pl/splywy.html>
26. <http://www.kajak.org.pl/splywww/>
27. <http://lodz.stat.gov.pl/vademecum/>
28. <http://opoczno.praca.gov.pl/>
29. <http://www.opocznopowiat.pl/>